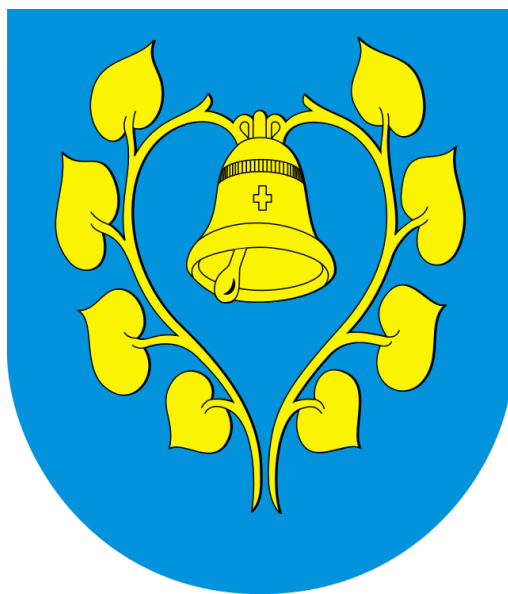

**Strategia Integracji i Rozwiązywania
Problemów Społecznych
w Gminie Mszana
na lata 2014-2022**

GMINA MSZANA

Spis treści

1.	Istota i znaczenie Strategii dla rozwiązywania problemów społecznych w gminie Mszana	4
2.	Podstawa formalna tworzenia Strategii	6
2.1.	<i>Dokumenty europejskie</i>	6
2.2.	<i>Dokumenty krajowe</i>	7
2.3.	<i>Dokumenty regionalne oraz lokalne</i>	7
2.4.	<i>Krajowe regulacje prawne</i>	8
3.	Zasady pracy nad Strategią	9
3.1.	<i>Konsultacje społeczne</i>	9
4.	Struktura demograficzna i podstawowe dane o mieszkańcach	18
4.1.	<i>Informacje ogólne o gminie</i>	18
4.2.	<i>Struktura demograficzna mieszkańców</i>	18
5.	Diagnoza warunków życia mieszkańców oraz istniejących problemów społecznych w gminie Mszana	26
5.1.	<i>Edukacja, kultura, sport i rekreacja</i>	26
5.1.1.	<i>Edukacja</i>	26
5.1.2.	<i>Kultura, sport i rekreacja</i>	29
5.2.	<i>Ochrona zdrowia</i>	30
5.3.	<i>Rynek pracy i bezrobocie</i>	30
5.4.	<i>Wykluczenie społeczne</i>	34
5.4.1.	<i>Ubóstwo</i>	36
5.4.2.	<i>Bezdomność</i>	38
5.4.3.	<i>Długotrwała choroba oraz niepełnosprawność</i>	39
5.4.4.	<i>Uzależnienia od substancji psychoaktywnych</i>	40
5.5.	<i>Zagrożenia współczesnej rodziny</i>	43
5.5.1.	<i>Przemoc w rodzinie</i>	45

5.6. Bezpieczeństwo publiczne.....	46
6. Analiza SWOT.....	48
7. Założenia Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Mszana na lata 2014-2022.....	52
8. Realizacja Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Mszana na lata 2014-2022.....	65
8.1. Monitoring i ewaluacja Strategii.....	65
8.2. Źródła finansowania.....	67
9. Harmonogram Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Mszana na lata 2014-2022.....	68

1. Istota i znaczenie Strategii dla rozwiązywania problemów społecznych w gminie Mszana

Polityka społeczna, według Kurzynowskiego *to działalność państwa, samorządów i organizacji pozarządowych zmierzająca do kształtowania ogólnych warunków pracy i bytu ludności, prorozwojowych struktur społecznych oraz stosunków społecznych opartych na równości i sprawiedliwości społecznej, sprzyjających zaspokajaniu potrzeb społecznych na dostępnym poziomie*.¹ Definicja ta zawiera trzy istotne dla polityki społecznej cele: dbałość o warunki bytu, prorozwojowe struktury i stosunki społeczne. Pierwszy cel odwołuje się do dbania przez państwo, by społeczeństwo miało możliwość zaspokajania podstawowych potrzeb poprzez pracę zarobkową, emerytury, renty lub świadczenia społeczne. Drugi cel wskazuje na konieczność kształtowania kapitału ludzkiego, który byłby zdolny do realizowania różnorodnych zadań w warunkach konkurencji na rynkach. Trzeci cel wskazuje na potrzebę kształtowania stosunków społecznych w oparciu o zasadę sprawiedliwości oraz zapewnianie równości szans na starcie każdemu człowiekowi. Podmiotem odpowiedzialnym za kształtowanie i realizowanie polityki społecznej jest państwo, samorządy oraz organizacje pozarządowe. Jakość relacji oraz stopień współpracy między poziomem ogólnokrajowym, regionalnym oraz lokalnym decyduje o skuteczności polityki społecznej.

Ustawa o pomocy społecznej² nakłada na gminę obowiązek „opracowania i realizacji Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”. Art. 16 b wymienionej powyżej ustawy określa istotne elementy, które powinny znaleźć się w dokumencie Strategii. Skuteczna polityka społeczna powinna opierać się na rozpoznaniu rzeczywistych zjawisk i problemów społecznych

¹ Kurzynowski A. (2001) Polityka społeczna- podstawowe pojęcia i zakres. W: Kurzynowski A. (red.), *Polityka społeczna*. Warszawa: Instytut Gospodarstwa Społecznego SGH, s. 11.

² Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (tj. Dz. U. 2013 r., poz. 182 ze zmianami).

występujących w danej społeczności lokalnej oraz ocenie znaczenia i roli czynników warunkujących te zjawiska.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych to usystematyzowana, długoterminowa i perspektywiczna koncepcja polityki społecznej, mająca na celu objęcie wsparciem osoby zagrożone lub dotknięte wykluczeniem społecznym oraz stworzenie optymalnych warunków dla funkcjonowania społeczności lokalnej. Głównym zadaniem strategii jest wyrównanie szans społecznych mieszkańców gminy dzięki efektywnej współpracy wszystkich partnerów działających w obszarze polityki społecznej.

2. Podstawa formalna tworzenia Strategii

Priorytetowe kierunki zawarte w Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Mszana oraz planowane w ich ramach przedsięwzięcia są zgodne z kierunkami polityk w sferze społecznej zawartymi w dokumentach strategicznych formułowanych i realizowanych na poziomie Unii Europejskiej, na poziomie Kraju, na poziomie Regionalnym oraz Lokalnym. Poniższy rozdział przedstawia opis podstawowych dokumentów strategicznych, które stanowią przesłanki dla Strategii.

2.1. Dokumenty europejskie

Kluczowym programem społeczno-gospodarczym Unii Europejskiej jest Strategia Europa 2020. Jest ona nowym długookresowym programem rozwoju, zastępującym przyjętą w 2000 roku Strategię Lizbońską. „Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu” podkreśla znaczenie współdziałania państw członkowskich na rzecz wychodzenia z kryzysu oraz wdrażania reform, w odpowiedzi na wyzwania związane z globalizacją, starzeniem się społeczeństw oraz rosnącą potrzebą racjonalnego wykorzystywania zasobów. Wyznaczone zostały trzy podstawowe, wzajemnie wzmacniające się priorytety:

- wzrost inteligentny, czyli rozwój oparty na wiedzy i innowacjach’
- wzrost zrównoważony, czyli transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywnie korzystającej z zasobów i konkurencyjnej,
- wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu, wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

Podstawowymi instrumentami realizującymi cele zawarte w strategii są Krajowe Programy Reform, opracowywane przez państwa członkowskie oraz inicjatywy przewodnie, przygotowywane przez Komisję Europejską (KE), a realizowane na poziomie Unii Europejskiej (UE), państw członkowskich, regionalnym oraz lokalnym.

2.2. Dokumenty krajowe

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Mszana uwzględnia zapisy poniższych dokumentów krajowych:

- Strategia Długookresowa Kraju Polska 2030
- Strategia Średniookresowa Kraju Polska 2020
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie
- Krajowy Program Reform KRR
- Narodowy Program Zdrowia na lata 2007-2015
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
- Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomani na lata 2011-2016
- Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2011-2015
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego

2.3. Dokumenty regionalne oraz lokalne

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Mszana uwzględnia zapisy poniższych dokumentów regionalnych i lokalnych:

- Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020”
- Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020
- Strategia Rozwoju Powiatu Wodzisławskiego na lata 2008-2015
- Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2005-2015
- Strategia Rozwoju Gminy Mszana do roku 2015

2.4. Krajowe regulacje prawne

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Mszana, uwzględnia powszechnie obowiązujące przepisy prawa, a w szczególności w oparciu o:

- 1) przepisy o samorządzie gminnym,
- 2) przepisy o finansach publicznych,
- 3) przepisy o pomocy społecznej,
- 4) przepisy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- 5) przepisy o świadczeniach rodzinnych,
- 6) przepisy o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów,
- 7) przepisy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- 8) przepisy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- 9) przepisy o ochronie zdrowia psychicznego,
- 10) przepisy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- 11) przepisy o przeciwdziałaniu narkomani,
- 12) przepisy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- 13) przepisy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- 14) przepisy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- 15) przepisy o zatrudnieniu socjalnym,
- 16) przepisy o spółdzielniach socjalnych,
- 17) przepisy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- 18) przepisy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego,
- 19) przepisy o postępowaniu administracyjnym,
- 20) przepisy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,
- 21) przepisy o dodatkach mieszkaniowych,
- 22) przepisy o systemie ubezpieczeń społecznych,
- 23) przepisy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy,
- 24) przepisy o postępowaniu w sprawach nieletnich,
- 25) przepisy o systemie oświaty,
- 26) przepisy - Kodeks cywilny,
- 27) przepisy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy.

3. Zasady pracy nad Strategią

Diagnoza problemów społecznych w gminie Mszana oraz część programowa dokumentu została opracowana na podstawie danych statystycznych oraz spotkania organizacyjnego i dwóch spotkań warsztatowych zorganizowanych w kwietniu i maju 2014 roku wśród władz lokalnych oraz szerokiego grona przedstawicieli instytucji lokalnych oraz organizacji pozarządowych. Diagnoza problemów społecznych została opracowana również w oparciu o badanie kwestionariuszem ankiety, który został rozprowadzony wśród przedstawicieli instytucji oraz organizacji pozarządowych, działających na terenie gminy. W oparciu o diagnozę sytuacji w gminie Mszana, materiał wypracowany podczas spotkań warsztatowych oraz analizę SWOT wyznaczone zostały cele, kierunki działań oraz wskaźniki realizacji założeń Strategii.

3.1. Konsultacje społeczne

Zarządzanie sferą publiczną wymaga partycypacji społecznej. Skuteczne włączanie mieszkańców w proces planowania programów publicznych, wdrażania oraz monitorowania ich realizacji, może przynieść wymierne korzyści, do których należy przede wszystkim zaliczyć tworzenie efektywnych rozwiązań, wzrost zaufania do instytucji samorządowych oraz poczucia podmiotowości mieszkańca w gminie. Różnice interesów i oczekiwań powinny być uzgadniane i negocjowane przez władze lokalne i mieszkańców. Wzrost poczucia wpływu mieszkańców na to, w jaki sposób rozwiązywane są problemy społeczne w ich otoczeniu, może przyczynić się do większej partycypacji społecznej i zmniejszenia roszczeniowości mieszkańców w stosunku do władz lokalnych.

Konsultacje społeczne zostały przeprowadzone przy użyciu kwestionariusza ankiety, który przekazano do różnych przedstawicieli władz samorządowych, pracowników różnych instytucji oraz organizacji zajmujących się rozwiązywaniem szeroko rozumianych problemów społecznych na terenie gminy. Celem konsultacji było poznanie opinii na temat istniejących w gminie problemów, zebranie uwag oraz wyznaczenie ewentualnych kierunków działań strategii. Pytania zawarte w kwestionariuszu dotyczyły następujących problemów społecznych: bezrobocie,

ubóstwa, problemów osób starszych i niepełnosprawnych, problemów rodzin niewydolnych wychowawczo, przemocy w rodzinie, sytuacji dzieci i młodzieży, bezdomności, przestępczości, przemocy w rodzinie oraz uzależnień od alkoholu i narkotyków. Ponadto możliwe było wskazanie pozytywnych aspektów życia w gminie Mszana oraz ewentualnych uwag i propozycji przeciwdziałania występowaniu problemów społecznych. Uzyskano zwrot 53 wypełnionych ankiet.

Rozkład odpowiedzi badanych na temat natężenia występowania różnych problemów społecznych oraz ocena działań prowadzonych lokalnie, których celem jest przeciwdziałanie występowaniu określonych problemów społecznych, zawierają dane przedstawione w tabelach.

Ocena nasilenia problemów społecznych

Tab. 1. Ocena nasilenia problemów społecznych w gminie Mszana – liczba wskazań.

Problem społeczny	Bardzo nasilony	Nasilony	Umiarkowany	Niewielki	Nie występuje
Bezrobocie	2	8	31	11	1
Bezdomność	1	-	6	35	11
Ubóstwo i wykluczenie społeczne	1	6	17	25	3
Rodziny dysfunkcyjne	2	10	20	19	2
Przemoc w rodzinie	4	11	20	17	1
Alkoholizm i narkomania	2	13	23	12	-
Problemy osób starszych	1	3	24	22	1
Problemy osób niepełnosprawnych	3	5	21	19	3
Przestępczość	2	3	16	31	-

Respondenci ocenili nasilenie występowania większości problemów społecznych, jako mieszczące się w przedziale nasilone –umiarkowane -niewielkie. Według respondentów najmniejszym problemem w gminie jest bezdomność, największym natomiast, alkoholizm i narkomania, bezrobocie, występowanie rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi oraz problemy osób niepełnosprawnych. Respondenci

uważają, że w przypadku następujących problemów: przemocy w rodzinie, uzależnienia od alkoholu i narkotyków, problemów opiekuńczo-wychowawczych, bezrobocia oraz ubóstwa i wykluczenia społecznego nastąpił wzrost ich występowania w ciągu ostatnich 5 lat. Jedynie w przypadku przestępczości nastąpił spadek nasilenia zjawiska.

Tab. 2. Ocena sytuacji dzieci i młodzieży w gminie Mszana – liczba wskazań.

	Bardzo dobrze	Dobrze	Umiarkowanie	Źle	Bardzo źle	Trudno powiedzieć
Sytuacja dzieci i młodzieży	4	31	10	-	-	6

Respondenci ocenili sytuację dzieci i młodzieży w gminie jako korzystną (dobrą-umiarkowaną), zwrócili jednakże uwagę na następujące problemy: brak dostatecznej opieki ze strony rodziców i zainteresowania problemami swoich dzieci, występujące w przypadku części rodzin ubóstwo będące często brakiem umiejętności gospodarowania budżetem domowym przez rodziców, brak miejsc, w których dzieci i młodzież mogłyby twórczo spędzić czas za darmo lub za niewielką opłatą. Problemami, na które zwracali uwagę respondenci, były również: dostępność do papierosów, alkoholu oraz narkotyków dla dzieci i młodzieży, przemoc rówieśnicza i domowa, uboga baza sportowa, brak świetlicy środowiskowej w Mszanie funkcjonującej jako placówka wsparcia dziennego (na wzór świetlicy funkcjonującej w Połomi) oraz żłobka, brak miejsc pracy dla młodych, wykształconych osób oraz słabą komunikację publiczną (autobusową).

Ocena działań prowadzonych w gminie Mszana

Respondenci najlepiej oceniali działania mające na celu wspieranie osób ubogich, wspieranie rodzin dysfunkcyjnych, osób starszych i niepełnosprawnych, przeciwdziałanie przestępczości oraz współpracę z organizacjami pozarządowymi. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi badanych na to pytanie.

Tab. 3. Ocena działań prowadzonych w gminie Mszana, których celem jest przeciwdziałanie występowaniu określonych problemów społecznych – liczba wskazań.

Problem społeczny	Bardzo dobrze	Dobrze	Umiarkowanie	Źle	Bardzo źle	Trudno powiedzieć
Bezrobocie	-	12	26	2	-	13
Bezdomność	1	15	13	4	-	20
Ubóstwo i wykluczenie społeczne	2	23	12	1	-	14
Rodziny dysfunkcyjne	5	22	14	1	-	11
Przemoc w rodzinie	3	12	21	2	1	12
Alkoholizm i narkomania	4	12	15	9	-	11
Problemy osób starszych	3	19	13	1	-	17
Problemy osób niepełnosprawnych	4	23	8	3	-	12
Przestępczość	4	16	12	2	-	18
Współpraca z organizacjami pozarządowymi	2	21	8	-	1	16

Pozytywne aspekty życia w gminie Mszana

Pozytywne aspekty życia w gminie Mszana wskazane przez respondentów były następujące:

- Dobra lokalizacja (bliskość dróg ekspresowych i autostrady, bliskość większych miast),
- Cisza, spokój, czystość,
- Wysoki poziom bezpieczeństwa mieszkańców,
- Rozwinięta infrastruktura sportowa, oświatowa, kulturalna,
- Tworzenie miejsc, gdzie można spędzić wolny czas (plac zabaw, basen, siłownia na powietrzu),
- Prężnie działające organizacje, kluby, związki, koła itp.,
- Otwarcie i pozytywne nastawienie władz gminy na potrzeby mieszkańców, chęć niesienia pomocy mieszkańcom,
- Znaczne inwestycje w infrastrukturę, w tym przebudowa i zagospodarowanie budynku starej szkoły oraz przedszkola w Połomi, dodatkowe oddziały przedszkolne,
- Wsparcie dzieci i młodzieży w świetlicy środowiskowej,
- Liczba mieszkańców pozwala na łatwiejsze zdiagnozowanie ich potrzeb, stosunkowo niewielka anonimowość,
- Rozwój gminy pod względem perspektyw stworzenia nowych miejsc pracy,
- Stosunkowo niskie bezrobocie,
- Kulturowanie tradycji dzięki działalności różnych lokalnych organizacji, ośrodków kultury i placówek oświatowych,
- Organizowanie imprez kulturalnych,
- Kapitał społeczny mieszkańców (zaufanie, dobre relacje),
- Funkcjonowanie Powiatowego Ośrodka Wsparcia dla osób niepełnosprawnych intelektualnie,
- Współpraca i wsparcie instytucji.

Propozycje respondentów

Propozycje działań, które, w opinii respondentów, przyczyniłyby się do skutecznego rozwiązywania poszczególnych lokalnych problemów społecznych.

Bezrobocie – propozycje działań:

- Skuteczne informowanie o wolnych miejscach pracy.
- Organizowanie robót publicznych (prace społecznie użyteczne – brygady).
- Tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy, między innymi poprzez poszukiwanie i przyciąganie inwestorów.
- Prowadzenie działań mających na celu promocję gminy oraz nawiązanie współpracy z dużym przedsiębiorcami w regionie, instytucjami powiatowymi, okolicznymi gminami oraz innymi zewnętrznymi partnerami.
- Organizowanie kursów doszkalających dla dorosłych i młodzieży (dofinansowanych przynajmniej w pewnym stopniu przez gminę).
- Poprawa dostępu do edukacji oraz różnych form kształcenia.
- Wyznaczenie osoby odpowiedzialnej za współpracę z Urzędem Pracy.
- Utworzenie strefy ekonomicznej.
- Prowadzenie działań zwiększających motywację ludzi do poszukiwania pracy oraz ograniczanie pomocy finansowej dla osób nieaktywnych w poszukiwaniu pracy.

Bezdomność – propozycje działań:

- Utworzenie mieszkań socjalnych i komunalnych.
- Lepsze rozpoznanie sytuacji mieszkaniowej w gminie.
- Wypracowanie procedur postępowania z osobami bezdomnymi oraz zagrożonymi bezdomnością.
- Zbieranie informacji przez odpowiednie służby działające w gminie na temat potencjalnych mieszkańców, których może dotyczyć ten problem.

Ubóstwo i wykluczenie społeczne – propozycje działań:

- Prowadzenie kampanii informacyjnej wśród mieszkańców gminy na temat możliwości uzyskania pomocy i wsparcia.
- Objęcie większym wsparciem finansowym rodzin wielodzietnych, w tym wprowadzenie karty dużej rodziny.
- Walka z osobami wykorzystującymi system oraz docieranie do faktycznie potrzebujących mieszkańców.

Rodziny z problemami opiekuńczo-wychowawczymi – propozycje działań:

- Utworzenie żłobka dla dzieci, by matki mogły podjąć pracę zawodową.
- Zwiększenie możliwości dostępu do psychologa, mediatora, grup wsparcia dla rodzin.
- Poszerzanie wiedzy na temat problemów rozwoju i potrzeb dziecka, zaangażowanie szkół w informowanie o problemach w rodzinach oraz możliwościach uzyskania pomocy.
- Odpowiednie motywowanie pracowników instytucji ze względu na trudny charakter pracy.
- Działania mające na celu udzielanie wsparcia rodzinom powinny być bardziej efektywne i elastyczne, mniej „urzędnicze”.
- Ograniczenie wsparcia finansowego oraz rozwijanie wsparcia psychologicznego, informacyjnego oraz motywacyjnego.
- Podejmowanie działań mających na celu zachęcanie mieszkańców do współpracy zarówno w identyfikacji problemów, jak również we wspólnym ich rozwiązywaniu.

Alkoholizm i narkomania – propozycje działań:

- Zwiększenie efektywności zwalczania narkomanii (powoli zaczyna ten problem pojawiać się wśród młodzieży).
- Dalsze tworzenie miejsc dla dzieci i młodzieży, w których mogłyby spędzać czas wolny, szczególnie w późniejszych godzinach wieczornych.
- Zwiększenie liczby kampanii informacyjnych promujących zdrowy styl życia.
- Zwiększenie dostępności do pomocy psychologicznej i prawnej dla rodzin.
- Rozwijanie działalności informacyjnej i edukacyjnej dotyczącej przeciwdziałania uzależnieniom od alkoholu, narkomanii i innych.
- Zwiększanie świadomości społecznej oraz monitorowanie problemu.
- Zwiększenie zaangażowania szkół w przeciwdziałanie uzależnieniom wśród uczniów.
- Zwiększenie efektywności działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Przemoc w rodzinie – propozycje działań:

- Zwiększenie dostępności do usług psychologa i mediatora.
- Rozwijanie skutecznej współpracy wszystkich instytucji i organizacji.
- Udzielanie ofiarom przemocy przede wszystkim wsparcia finansowego oraz zapewnienie im bezpiecznego miejsca pobytu.
- Monitorowanie zjawiska oraz prowadzenie zajęć edukacyjnych na ten temat w szkołach.
- Prowadzenie działań mających na celu uświadamianie mieszkańców o powadze problemu oraz przeciwdziałanie znieczulicy społecznej.
- Sięganie po środki na profilaktykę, grupy wsparcia etc.

Problemy osób starszych i niepełnosprawnych– propozycje działań:

- Utworzenie wolontariatu wśród mieszkańców gminy, w tym rozwój wolontariatu wśród młodzieży szkolnej.
- Lepsze rozpoznanie potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych.
- Powstanie placówki wspierającej osoby starsze.
- Organizowanie wolnego czasu osobom starszym, pomoc w codziennych czynnościach, spotkania integracyjne.
- Etatowy kurator dla osób ubezwłasnowolnionych (chorych psychicznie).
- Rozwój i upowszechnienie usług opiekuńczych dla osób starszych, chorych i niepełnosprawnych.
- Przystosowanie wielu budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych.
- Zapewnienie dostępu do bezpłatnej rehabilitacji w miejscu zamieszkania.
- Aktywizowanie zawodowe osób niepełnosprawnych i osób zależnych.
- Utworzenie na terenie gminy klasy lub oddziału przedszkolnego dla osób niepełnosprawnych.
- Sięganie po środki z Unii Europejskiej na programy pomocy osobom niepełnosprawnym, w szczególności niepełnosprawnym dzieciom, osobom młodym i osobom zależnym.

Przestępczość– propozycje działań:

- Zwiększenie patroli dzielnicowych (problemem jest brak wystarczających patroli w miejscach, w których przebywa młodzież).
- Wprowadzenie monitoringu w ważnych miejscach na terenie gminy oraz surowych kar za akty wandalizmu.

Współpraca z III sektorem – propozycje działań:

- Zwiększenie współpracy poprzez organizowanie częstych spotkań z organizacjami pozarządowymi.
- Sprzyjanie rozwojowi sektora pozarządowego w gminie.
- Prowadzenie działań mających na celu lepszą aktywizację mieszkańców.

Sytuacja dzieci i młodzieży – propozycje działań:

- Edukowanie rodziców na temat ekonomicznego gospodarowania środkami finansowymi.
- Zwiększenie liczby zajęć dla młodzieży z psychologami, kuratorami.
- Organizowanie nowych form spędzania wolnego czasu, w tym poprawa infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.
- Utworzenie świetlicy środowiskowej w Mszanie.
- Umożliwienie tworzenia klubów dla dzieci i młodzieży.
- Stworzenie grup przez animatorów, w których dzieci i młodzież mogłyby rozwijać swoje pasje.
- Poprawa komunikacji publicznej.
- Zwiększenie pomocy finansowej dla dzieci z rodzin o niskich dochodach.
- Podejmowanie działań na rzecz rozwoju dzieci i młodzieży.

Respondenci wskazywali również na potrzebę prowadzenia działań mających na celu lepsze rozpoznanie potrzeb mieszkańców oraz problemów pojawiających się na terenie gminy. Proponowano również utworzenie w gminie „młodzieżowych kawiarenek”, w których młodzież mogłaby w przyjaznej atmosferze, się spotykać, np. przy kawie lub herbacie. Respondenci wskazywali na potrzebę prowadzenia działań mających na celu powszechne piętnowanie pijaństwa oraz problemu narkomanii, budowanie ścieżek rowerowych, edukowanie mieszkańców odnośnie zanieczyszczania atmosfery oraz stopniowe eliminowanie szkód górniczych. Respondenci uważali ponadto, że pracownicy socjalni powinni przebywać więcej czasu w terenie i rozmawiać z mieszkańcami. Problemem, na który wskazywali badani, jest również zbyt mała liczba połączeń autobusowych w gminie, która stanowi barierę dla wielu mieszkańców utrudniającą im pełny udział w życiu społecznym, kulturalnym i sportowym na terenie gminy, co może wpływać na izolację sołectw.

4. Struktura demograficzna i podstawowe dane o mieszkańcach

4.1. Informacje ogólne o gminie

Gmina Mszana położona jest w południowo-zachodniej części województwa śląskiego, w powiecie wodzisławskim. Od stolicy województwa – Katowic - gmina oddalona jest o 50 km, a od granicy z Republiką Czeską o 12 km. Niedaleko też znajdują się przejścia graniczne w Chałupkach, Gołkowicach i Markłowicach. Miastami stanowiącymi zaś węzłowe ośrodki w aglomeracji są: Rybnik, Wodzisław Śląski i Jastrzębie Zdrój. Pod względem administracyjnym, gmina Mszana jest jedną z gmin powiatu wodzisławskiego, będąc jednocześnie najbardziej wysuniętą na wschód. Od północy graniczy z Markłowicami i Świerklanami, od wschodu z miastem Jastrzębie Zdrój, od południowego -zachodu z gminą Godów, a od zachodu z miastem Wodzisław Śląski.

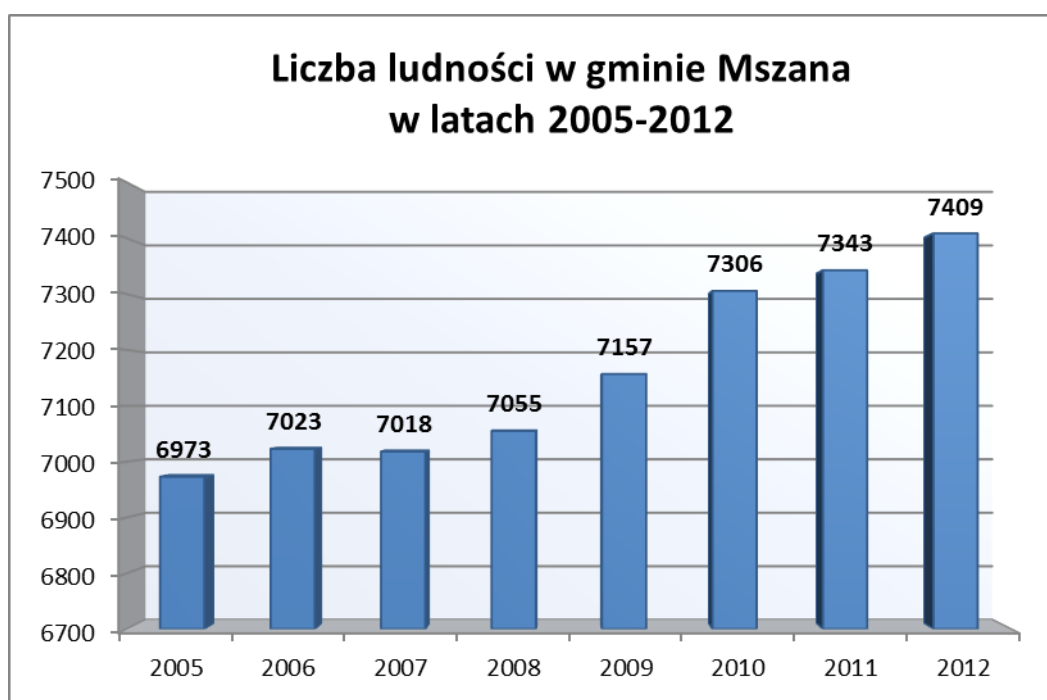
Gmina Mszana jest gminą wiejską o powierzchni 32,32 km². W jej skład wchodzi trzy sołectwa: Mszana, Połomia i Gogołowa. Obszar ten zamieszkuje około 7400 osób. Generalnie można stwierdzić, że gmina ta plasuje się w grupie gmin małych (średnia powierzchnia gminy wiejskiej w województwie śląskim wynosi 56,10 km²). Gmina, jak i jej gospodarka, trwale związane są z działalnością Kopalń Węgla Kamiennego, dlatego też jej obszar znajduje się w zasięgu pogórnich osiedlań terenu i jest mocno zdegradowany. Największą inwestycją w tym rejonie jest budowa autostrady A 1.

4.2. Struktura demograficzna mieszkańców

Gmina Mszana posiada korzystną sytuację demograficzną. Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym przewyższa liczbę mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, dominuje ludność w wieku produkcyjnym. Liczba ludności zamieszkującej gminę zwiększa się co roku, w związku z dodatnim przyrostem naturalnym oraz procesem suburbanizacji, który wiąże się z opuszczaniem przez mieszkańców miast i osiedlaniem się migrantów w strefie podmiejskich gmin.

Struktura ludności w podziale na wiek i płeć stanowi podstawę większości analiz demograficznych, gdyż determinuje skalę i rodzaj potrzeb społecznych. Poniższy wykres

przedstawia liczbę ludności faktycznie zamieszkałą w gminie Mszana w latach 2005-2012 ogółem (dane dotyczą stanu na dzień 31 grudnia każdego roku). Przez cały analizowany okres czasu liczba ludności stopniowo wzrastała. W 2012 roku gminę Mszana faktycznie zamieszkiwało 7409 mieszkańców ogółem, w tym 3698 mężczyzn oraz 3711 kobiet. Na 100 mężczyzn w gminie przypadało średnio 100 kobiet. Średnia gęstość zaludnienia gminy Mszana w 2012 roku wyniosła 237 osób/km². Prognozy demograficzne GUS do 2020 roku zakładają stopniowy wzrost liczby ludności terenów wiejskich w powiecie wodzisławskim do 2017 roku, a następnie stopniowe zmniejszenie się liczby mieszkańców.

Wykres 1. Liczba ludności w gminie Mszana w latach 2005-2012 według faktycznego miejsca zamieszkania. Opracowanie własne na podstawie danych GUS. Bank Danych Lokalnych.

Sytuacja demograficzna w gminie Mszana jest korzystna. Najbardziej liczną grupą jest ludność w wieku produkcyjnym, zaś liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym przeważa liczbę mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Analizując strukturę wieku ludności gminy można zaobserwować, że stopniowo maleje odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym (do 18 roku życia), natomiast wzrasta odsetek osób w wieku produkcyjnym oraz poprodukcyjnym.

Tab.4. Odsetki ludności faktycznie zamieszkałej w gminie Mszana w latach 2005-2012 według kategorii wieku. Opracowanie własne na podstawie danych GUS. Bank Danych Lokalnych.

Liczba ludności wiek:	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Przedprodukcyjny 0-17 lat	22,5%	21,7%	21,3%	20,6%	20,5%	20,8%	20,5%	20,1%
Produkcyjny 18-59/64 lat	62,6%	63,1%	63,2%	64%	64,3%	64,1%	64,3%	64,4%
Poprodukcyjny 60/65 lat i więcej	14,9%	15,2%	15,5%	15,4%	15,2%	15,2%	15,3%	15,5%

Sytuacja w gminie Mszana jest bardziej korzystna od sytuacji demograficznej w kraju, w województwie śląskim oraz powiecie wodzisławskim. Należy zaznaczyć, że gmina sytuuje się na pierwszym miejscu pod względem udziału dzieci do lat 4 wśród gmin podregionu rybnickiego.³

Tab.5. Procentowy udział ludności według kategorii wieku w 2012 roku. Opracowanie własne na podstawie danych GUS. Bank Danych Lokalnych.

Liczba ludności wiek:	Polska	Województwo śląskie	Powiat wodzisławski	Gmina Mszana
Przedprodukcyjny 0-17 lat	18,3%	17%	18,3%	20,1%
Produkcyjny 18-59/64 lat	63,9%	64,3%	63,6%	64,4%
Poprodukcyjny 60/65 lat i więcej	17,8%	18,7%	18,1%	15,5%

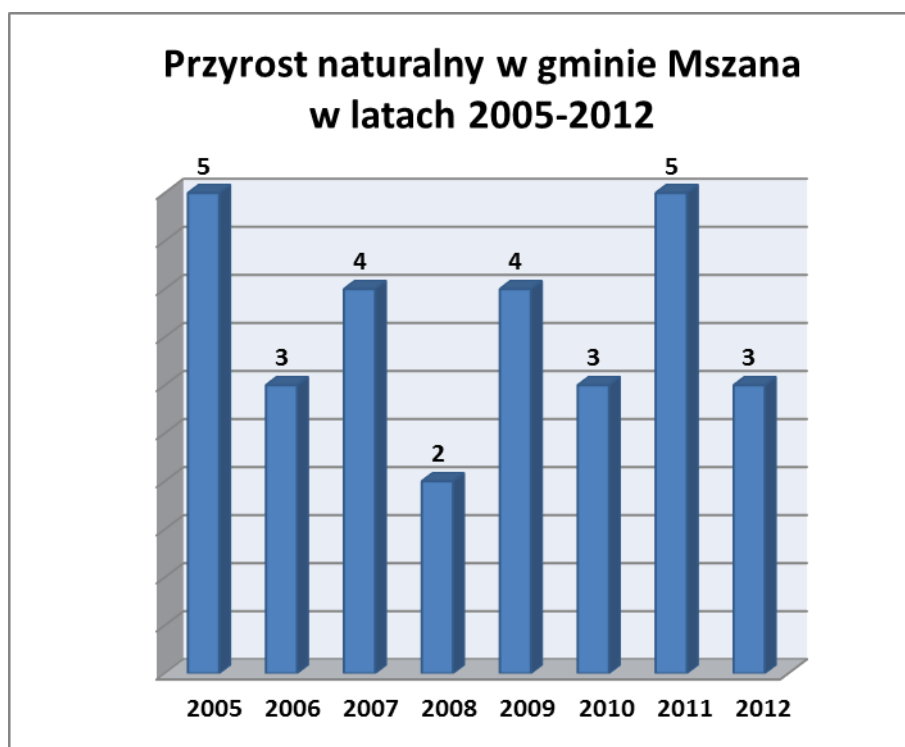
Prognozy demograficzne GUS dla terenów wiejskich powiatu wodzisławskiego zakładają, że w przyszłości, w związku ze starzeniem się ludności, znaczny wzrost liczby ludności wystąpi w grupie ludności w wieku poprodukcyjnym, stopniowo zmniejszać się będzie natomiast odsetek ludności w wieku produkcyjnym oraz w mniejszym stopniu zmniejszać się będzie odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym.

³ Kłosowski F., Pytel S., Runge A., Sitek S., Zuzańska-Żyśko E. (2013). *Rynek pracy w podregionie rybnickim. Podręcznik „dobrych praktyk”*. Sosnowiec. Publikacja powstała w ramach projektu badawczego pt.: „Społeczno-gospodarcze i przestrzenne kierunki zmian regionalnego oraz lokalnych rynków pracy województwa śląskiego – SGP WSL”, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Tab.6. Prognoza liczby ludności do 2020 roku – odsetek mieszkańców terenów wiejskich w powiecie wodzisławskim w latach 2013-2020 według kategorii wieku. Opracowanie własne na podstawie danych GUS. Bank Danych Lokalnych.

Liczba ludności wiek:	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Przedprodukcyjny 0-17 lat	19,3%	19,2%	19,1%	19,1%	19,1%	19,1%	19,1%	19%
Produkcyjny 18-59/64 lat	63,2%	62,9%	62,5%	62%	61,6%	61,1%	60,7%	60,2%
Poprodukcyjny 60/65 lat i więcej	17,5%	17,9%	18,4%	18,9%	19,3%	19,8%	20,2%	20,8%

Zmiany w strukturze demograficznej ludności spowodowane są zmianami w przyroście naturalnym oraz wydłużeniem czasu trwania życia. Poniższy wykres przedstawia przyrost naturalny na 1000 ludności w gminie Mszana w latach 2005-2012.

Wykres 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności w gminie Mszana w latach 2005-2012. Opracowanie własne na podstawie danych GUS. Bank Danych Lokalnych.

Przez cały analizowany okres czasu w gminie istniał dodatni przyrost naturalny. Wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 ludności w gminie Mszana w 2012 roku osiągnął wartość 3 i był wyższy od wskaźnika przyrostu naturalnego dla powiatu

wodziszawskiego (0) oraz wyższy od wskaźnika przyrostu naturalnego dla województwa śląskiego (-1).

Sytuacja społeczna kształtowana jest również przez zmiany w modelu rodziny. W gminie Mszana liczba zawieranych małżeństw na 1000 ludności ulegała wahaniom. Wskaźnik liczby zawieranych małżeństw na 1000 ludności w gminie Mszana przyjął w 2012 roku wartość 6,1 i był wyższy od wskaźnika dla województwa śląskiego (5,4) oraz nieco wyższy od wskaźnika dla powiatu wodziszawskiego (5,9).

Tab.7. Liczba zawieranych małżeństw na 1000 ludności w gminie Mszana. Opracowanie własne na podstawie danych Bank Danych Lokalnych GUS.

Liczba zawieranych małżeństw na 1000 ludności	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	8,1	8,0	4,7	8,5	8,3	6,2	8,2	6,1

Zmiany w strukturze demograficznej ludności, związane ze starzeniem się społeczeństwa, przyczynią się do coraz większego obciążenia osób w wieku produkcyjnym, które będą musiały utrzymywać powiększającą się stale liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym, w szczególności osób w wieku poprodukcyjnym. Jednym z przydatnych wskaźników demograficznych jest wskaźnik obciążenia demograficznego, przedstawiający ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Wartość tego wskaźnika przez analizowany okres czasu stopniowo malała, osiągając wartość w 2012 roku 55,2 osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (w porównaniu do wskaźnika obciążenia demograficznego dla kraju- 56,6, województwa śląskiego – 55,4, oraz powiatu wodziszawskiego – 57,2). Warto zaznaczyć, że obciążenie ekonomiczne grupą przedprodukcyjną w gminie Mszana jest wciąż wysokie, co ma związek z utrzymywaniem się wyższego poziomu diety.

Wykres 3. Wskaźnik obciążenia demograficznego (ludność osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) w gminie Mszana w latach 2005-2012. Opracowanie własne na podstawie danych GUS. Bank Danych Lokalnych.

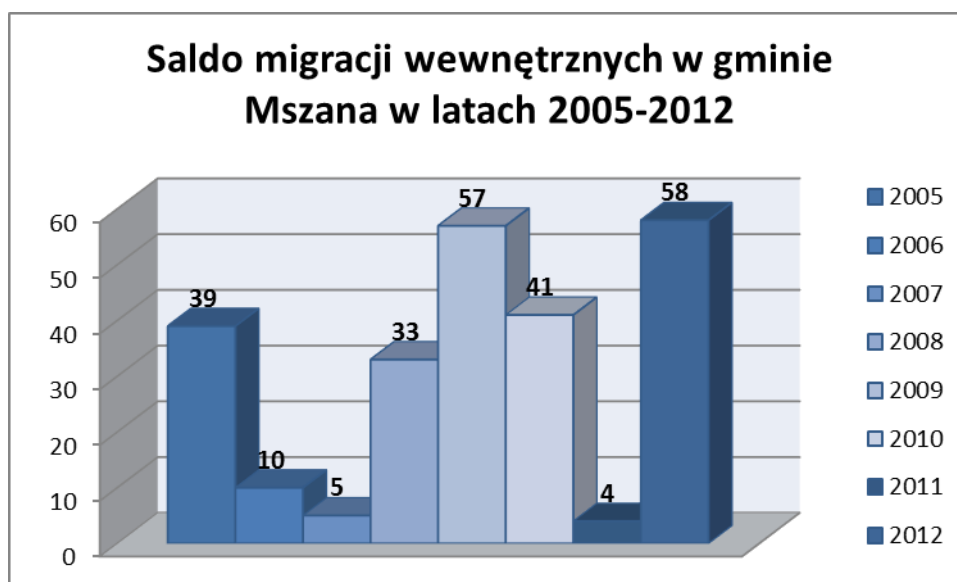
Jednym z najczęściej stosowanych mierników zaawansowania procesu starzenia się ludności jest wskaźnik starości, przedstawiający udział osób starszych wśród ogółu populacji. W 2012 roku współczynnik starości, przedstawiający udział kobiet w wieku 60 lat i więcej oraz mężczyzn w wieku 65 lat i więcej wśród ogółu populacji, w gminie wyniósł 15,5% i był niższy od wartości wskaźnika dla powiatu wodzisławskiego, województwa śląskiego oraz kraju. Innym miernikiem procesu starzenia się ludności jest indeks starości, wyrażający liczbę osób starszych (w wieku poprodukcyjnym) przypadających na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym. W 2012 roku wskaźnik ten, obliczony dla ludności w gminie Mszana przyjął wartość 76,8 (dla porównania – powiat wodzisławski – 99,4; województwo śląskie – 110,3; Polska – 97,1). W gminie Mszana, podobnie jak w przypadku pozostałych gmin wiejskich o słabo zaawansowanych procesach starzenia się, usytuowanych w bezpośrednim zapleczu miast, stopniowo zwiększa się udział ludzi starszych. Starzenie się społeczeństwa wraz ze zmniejszającym się przyrostem naturalnym przyczynia się do powstania problemów: ekonomicznego, finansowego oraz społecznego. Ten niekorzystny trend demograficzny zachodzi w skali

ogólnokrajowej, pojawiające się natomiast problemy społeczne powinny być rozwiązywane lokalnie.

Migracje ludności to przemieszczenia związane ze zmianą miejsca zamieszkania (pobytu stałego lub czasowego) i przekroczeniem granicy administracyjnej jednostki terytorialnej. W ramach migracji wewnętrznych wyróżnia się migracje:

- międzywojewódzkie (przemieszczenia ludności z jednego województwa do innego)
- wewnątrzwojewódzkie (zmiany miejsca zamieszkania w obrębie tego samego województwa)
- międzypowiatowe (przemieszczenia ludności z jednego powiatu do innego)
- wewnątrzpowiatowe (zmiany miejsca zamieszkania w obrębie tego samego powiatu).

Migracje zagraniczne to wyjazdy za granicę i przyjazdy do kraju w celu osiedlenia się (zamieszkania na stałe) lub na pobyt czasowy.

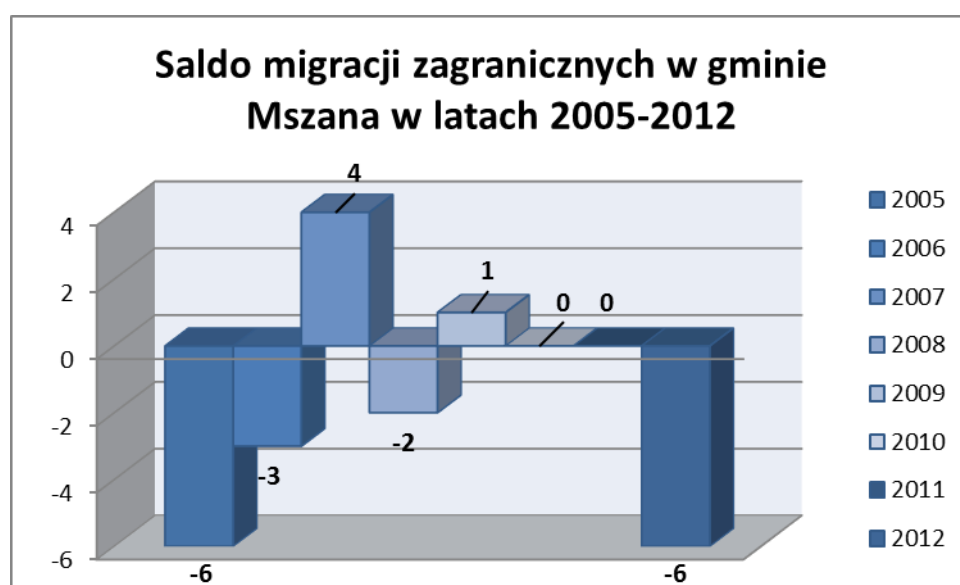

Wykres 4. Saldo migracji wewnętrznych w gminie Mszana w latach 2005-2012.
Opracowanie własne na podstawie danych GUS. Bank Danych Lokalnych.

Powyższy wykres przedstawia saldo migracji wewnętrznych, w obrębie kraju w przedziale czasu od 2005 do 2012 roku. W analizowanym okresie czasu, saldo migracji cały czas było dodatnie, a jego wartość ulegała wahaniom. Największy napływ ludności nastąpił w 2009 roku oraz 2012 roku. Gmina Mszana graniczy z miastem Jastrzębie-Zdrój oraz miastem Wodzisław Śląski. Liczba ludności zamieszkującej gminę zwiększa się co roku w związku z procesem suburbanizacji, który wiąże się

z opuszczaniem przez mieszkańców miast i osiedlaniem się migrantów w strefie podmiejskich gmin.

Poniższy wykres przedstawia saldo migracji zewnętrznych (zagranicznych) w gminie Mszana w okresie czasu od 2005 do 2012 roku. Saldo migracji zewnętrznych w analizowanym czasie ulegało wahaniom, było jednak znacznie niższe niż saldo migracji wewnętrznych oraz przyjmowało przez większość analizowanego czasu wartości ujemne. Największy odpływ ludności zagranicę miał miejsce w 2005 oraz 2012 roku.

Wykres 5. Saldo migracji zagranicznych w gminie Mszana w latach 2005-2012. Opracowanie własne na podstawie danych GUS. Bank Danych Lokalnych.

5. Diagnoza warunków życia mieszkańców oraz istniejących problemów społecznych w gminie Mszana

5.1. Edukacja, kultura, sport i rekreacja

Na terenie gminy znajdują się placówki oświatowe, które zapewniają dzieciom możliwość kształcenia się na różnych etapach rozwoju. W gminie istnieje infrastruktura sportowa i rekreacyjna oraz bogata oferta kulturalna, pomimo to istnieje nadal potrzeba jej rozwijania, a w szczególności organizowanie alternatywnych form spędzania wolnego czasu skierowanych przede wszystkim do dzieci i młodzieży oraz osób starszych i niepełnosprawnych.

5.1.1. Edukacja

Rozwój współczesnej gospodarki w coraz większym stopniu opiera się na wiedzy. Dane dotyczące wykształcenia mieszkańców gminy Mszana pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego, który przeprowadzony został w 2002 roku. Od tego czasu wzrosła dostępność szkolnictwa oraz liczba osób, które decydują się zdobywać coraz wyższe wykształcenie, dlatego też można przypuszczać, że w chwili obecnej wykształcenie mieszkańców będzie bardziej korzystne od wskaźników prezentowanych w tabeli. Dla porównania w tabeli przedstawione zostały dane dotyczące wykształcenia mieszkańców powiatu wodzisławskiego w 2002 i 2011 roku.

Tab.8. Ludność faktycznie zamieszkała w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia na podstawie wyników spisów w latach 2002 i 2011. Źródło: Główny Urząd Statystyczny (2012). Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011. Podstawowe informacje o sytuacji demograficzno-społecznej ludności Polski oraz zasobach mieszkaniowych. Warszawa.

Poziom wykształcenia	2002	2002	2002	2011	2011
	% ludności Gmina Mszana	% ludności Powiat wodzisławski	% ludności Polska	% ludności Powiat wodzisławski	% ludności Polska
Wyższe	3,3	6,1	9,9	12	16,8
Średnie i policealne	19,5	26,6	31,5	27,6	31,4
Zasadnicze zawodowe	40,2	33,7	23,2	31,7	21,5
Podstawowe ukończone i gimnazjalne**	34,5	30	29,8	22,6	23,8
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	1,5	2	3,6	0,6	1,4

** w 2002 roku wykształcenie wyłącznie podstawowe

Wykształcenie mieszkańców gminy Mszana oraz całego powiatu wodzisławskiego w 2002 roku było niższe w porównaniu do poziomu wykształcenia wszystkich Polaków. Kolejny Narodowy Spis Powszechny z 2011 roku pokazał poprawę poziomu wykształcenia wszystkich Polaków. Wykształcenie mieszkańców powiatu wodzisławskiego uległo poprawie, jednakże jego mieszkańcy w 2011 roku nadal charakteryzowali się niższym poziomem wykształcenia od poziomu wykształcenia wszystkich Polaków. W 2002 roku wykształcenie mieszkańców gminy Mszana było niższe od wykształcenia mieszkańców powiatu wodzisławskiego, dlatego też można spodziewać się, że również w 2011 roku poziom wykształcenia mieszkańców gminy był mniej korzystny. Struktura wykształcenia mieszkańców powiatu wodzisławskiego, podobnie jak struktura mieszkańców całego podregionu rybnickiego, ukształtowana została przez sytuację gospodarczą tego podregionu, w którym znaczną rolę odgrywał przemysł wydobywczy oraz energetyczny, który nie wymagał od robotników posiadania wyższego wykształcenia. Zmniejszenie liczby miejsc pracy w górnictwie głównych ośrodków przemysłowych oraz rozwój usług przyczynia się do odpływu mężczyzn oraz napływu kobiet do miast podregionu oraz poprawy struktury wykształcenia mieszkańców podregionu.

Na terenie gminy znajdują się placówki oświatowe, które zapewniają dzieciom możliwość kształcenia się na różnych etapach rozwoju. Na terenie gminy funkcjonują placówki oświatowe:

- Zespół Szkół w Mszanie (Szkoła Podstawowa oraz Gimnazjum),
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Połomi,
- Zespół Szkół w Gogołowej (Gimnazjum oraz Liceum Ogólnokształcące),
- Przedszkole Gminne w Mszanie.

Według danych GUS (Bank Danych Lokalnych) w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2012/2013 uczyło się 370 osób, w szkołach gimnazjalnych – 241 osób.

Nowoczesna gospodarka o dużym potencjale innowacyjności wymaga rozwijania umiejętności korzystania z nowoczesnych technologii komunikacyjnych. Miejscem wyrównywania szans dzieci, już na wczesnych etapach edukacji, w tym zakresie może być szkoła. Istotnymi informacjami, dającymi obraz na temat rozwoju społeczeństwa informacyjnego w gminie, są statystyki dotyczące dostępu uczniów do komputerów

w szkole, w tym również do komputerów z dostępem do Internetu. Poniższa tabela przedstawia informacje na ten temat.

Tab.9. Dostęp uczniów w gminie Mszana do komputerów z dostępem do Internetu w szkołach. GUS. Vademecum Statystyczne Samorządowca 2013.

		2010/11	2011/12	2012/13
Komputery z dostępem do Internetu przeznaczone do użytku uczniów w szkołach	Szkoły podstawowe	23	23	25
	Szkoły gimnazjalne	39	32	26
Uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów w szkołach	Szkoły podstawowe	17	17	15
	Szkoły gimnazjalne	7	8	9

Aktywność obywatelska oraz umiejętność współpracy i wymiany wiedzy stają się kluczowe w obliczu wyzwań współczesnej gospodarki oraz przyczyniają się do powiększania dobrobytu społecznego. Pobudzanie aktywności mieszkańców, ich zaangażowania w sprawy lokalne oraz kształtowanie odpowiedzialności za rozwiązywanie problemów społecznych stają się największym wyzwaniem stojącym przed lokalnymi władzami oraz instytucjami działającymi na terenie gminy. Na terenie gminy Mszana w 2012 roku działało 7 stowarzyszeń i organizacji społecznych (GUS, Bank Danych Lokalnych). Jednym ze wskaźników pozwalających na określenie wielkości sektora pozarządowego jest liczba fundacji, stowarzyszeń oraz organizacji społecznych przypadających na 10 tysięcy ludności. W 2012 roku na 10 tysięcy mieszkańców gminy Mszana przypadało 9 fundacji, stowarzyszeń oraz organizacji społecznych (GUS, dla porównania 16 fundacji, stowarzyszeń oraz organizacji społecznych przypadało na 10 tysięcy ludności powiatu wodzisławskiego, 22 fundacje, stowarzyszenia oraz organizacje społeczne przypadały na 10 tysięcy ludności województwa śląskiego, 30 fundacji, stowarzyszeń oraz organizacji społecznych przypadało na 10 tysięcy ludności Polski w 2012 roku).

5.1.2. Kultura, sport i rekreacja

Na terenie gminy działa Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji w Mszanie, realizujący zadania w zakresie upowszechniania i popularyzowania kultury oraz zapewnienia oferty rekreacji. W ramach GOKiR działają trzy ośrodki kultury w Mszanie, Połomi oraz Gogołowej, w których organizowane są zajęcia stałe (nauka gry na instrumentach muzycznych, taniec, rytmika dla najmłodszych, rękodzieło, teatr i zespoły wokalne). Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji zajmuje się również organizacją imprez plenerowych (koncertów i pikników) oraz wycieczek.

Tab.10. Wskaźniki dotyczące kultury i sztuki (działalność bibliotek, domów, ośrodków kultury i świetlic) w gminie Mszana. Opracowanie własne na podstawie danych Bank Danych Lokalnych GUS.

Wskaźniki	2008	2009	2010	2011	2012
Ludność na 1 placówkę biblioteczną	2352	2386	2435	2448	2470
Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	250	220	186	154	143
Imprezy ogółem	-	60	-	80	40
Uczestnicy imprez	-	6810	-	9450	2881
Zespoły artystyczne	-	4	-	5	8
Członkowie zespołów artystycznych	-	115	-	121	133

Na terenie gminy działają zespoły śpiewacze (Zespół Śpiewaczy „Mszanianka”, Zespół Śpiewaczy „Połomianka”), Harcerski Klub Podróżnika „Róża Wiatrów”, Grupa Twórcza „Format”, Klub Skata, Związki Emerytów i Rencistów w Mszanie i Połomi, a także Koła Gospodyń Wiejskich w Mszanie, Połomi oraz Gogołowej. W gminie funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczna w Mszanie, Filia Nr 1 w Połomi oraz Filia Nr 2 w Gogołowej.

Tab.11. Wskaźniki dotyczące sportu i rekreacji w gminie Mszana. Opracowanie własne na podstawie danych Bank Danych Lokalnych GUS.

Wskaźniki	2008 rok	2010 rok	2012 rok
Kluby	3	3	3
Członkowie	223	231	186
Ćwiczący ogółem	169	174	169
Ćwiczący do lat 18 ogółem	101	110	117
Sekcje sportowe	3	3	4

W gminie funkcjonuje Gminny Ośrodek Sportu w Mszanie, którego celem jest upowszechnianie kultury fizycznej i turystyki, organizowanie imprez sportowych i rekreacyjnych, prowadzenie sekcji sportowych, utrzymywanie urządzeń i obiektów sportowych oraz koordynowanie i prowadzenie międzyszkolnych rozgrywek sportowych. Na terenie gminy znajduje się 6 obiektów sportowych: dwa boiska w Mszanie przy Klubie Sportowym „Start” Mszana, boisko w Połomi przy Klubie Sportowym „Płomień” Połomia, boisko w Gogołowej, kryta pływalnia w Połomi, przy której działa Uczniowski Międzyszkolny Klub Sportowy DELFIN oraz otwarty basen kąpielowy w Mszanie. W gminie organizowane są różne imprezy kulturalne i sportowe. Tworzy się park sołecki, są również siłownie, skatepark oraz muszla koncertowa.

5.2. Ochrona zdrowia

W gminie działają placówki medyczne, oferujące usługi w zakresie opieki zdrowotnej. Dostęp do podstawowych usług medycznych kształtuje się na stosunkowo dobrym poziomie.

Na terenie gminy funkcjonują dwa podstawowe zespoły opieki zdrowotnej (Ośrodek Zdrowia w Mszanie i Ośrodek Zdrowia w Połomi), cztery placówki medyczne (2 gabinety stomatologiczne refundowane oraz 2 gabinety prywatne) oraz apteka i punkt apteczny. W roku 2012 na jedną ogólnodostępną aptekę przypadało 7409 mieszkańców (GUS).

5.3. Rynek pracy i bezrobocie

Problem bezrobocia w powiecie wodzisławskim jest mniejszy w porównaniu do sytuacji w kraju, ale nieco większy w porównaniu do sytuacji w województwie śląskim. Wśród zarejestrowanych w 2013 roku bezrobotnych mieszkańców gminy Mszana przeważały osoby młode, z niskim wykształceniem oraz bez stażu pracy. Co roku wzrasta liczba osób bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy. Kluczowym na lokalnym rynku pracy problemem jest brak pracy dla młodych kobiet, które dotyka problem bezrobocia długotrwałego oraz uniemożliwia im zdobycie doświadczenia zawodowego.

Bezrobocie jest zjawiskiem trudnym do zmierzenia. Statystyki najczęściej odnoszą się do skali bezrobocia rejestrowanego (jawnego), ujmując w ten sposób tylko

część osób pozostających bez pracy. Poważnym skutkiem bezrobocia jest ubożenie rodziny, które często prowadzi do narastania konfliktów i napięć między członkami rodziny oraz przyczynia się do powstawania patologii społecznych. Brak perspektyw zatrudnienia, szczególnie w przypadku bezrobotnych długoterminowych, powoduje degradację pozycji społecznej tych osób. Długotrwałe bezrobocie często prowadzi do ubóstwa oraz marginalizacji społecznej.

W 2012 roku w rejestrze REGON wpisanych było 486 podmiotów gospodarki narodowej, w tym w sektorze rolniczym – 9 podmiotów, w sektorze przemysłu i budownictwa – 132 podmioty, pozostała działalność – 345 podmiotów. Zdecydowaną większość stanowią niewielkie podmioty gospodarcze, w których jest zatrudnionych 0-9 osób (456 podmiotów). Występujący w gminie i powiecie niski wskaźnik nasycenia prezentujący liczbę podmiotów gospodarczych na 10 tysięcy mieszkańców ma związek z dominacją dużych przedsiębiorstw tworzących znaczną liczbę miejsc pracy w regionie, co powoduje ograniczenie indywidualnej działalności.⁴ Według danych Powszechnego Spisu Rolnego w 2010 roku (GUS), na terenie gminy znajduje się 507 gospodarstw rolnych ogółem, w tym 268 gospodarstw do 1 ha włącznie oraz 239 gospodarstw powyżej 1 ha. Na terenie gminy działalność rolniczą prowadzi 430 gospodarstw.

Tab.12. Podmioty gospodarki narodowej - wskaźniki. GUS. 2012 rok.

Wskaźniki - 2012 rok	Gmina Mszana	Powiat wodzisławski	Województwo śląskie	Polska
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tysięcy ludności	656	683	982	1032
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	8,3	8,5	11,3	12

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w powiecie wodzisławskim stopa bezrobocia rejestrowanego na dzień 31 grudnia 2012 roku, wynosiła 11,3% i była

⁴ Kłosowski F., Pytel S., Runge A., Sitek S., Zuzańska-Żyśko E. (2013). *Rynek pracy w podregionie rybnickim. Podręcznik „dobrych praktyk”*. Sosnowiec. Publikacja powstała w ramach projektu badawczego pt.: „Społeczno-gospodarcze i przestrzenne kierunki zmian regionalnego oraz lokalnych rynków pracy województwa śląskiego – SGP WSL”, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

niższa od stopy bezrobocia rejestrowanego dla kraju (13,4%), ale była wyższa od stopy bezrobocia rejestrowanego dla województwa śląskiego (9,4%). W 2012 roku udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie wyniósł 3,9% i był nieco niższy od wartości tego wskaźnika dla powiatu wodzisławskiego – 5,4% (Bank Danych Lokalnych GUS).

Na koniec grudnia 2013 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wodzisławiu Śląskim zarejestrowanych było 205 osób bezrobotnych z terenu gminy Mszana, w tym 145 kobiet. W 2013 roku 4,9% zarejestrowanych bezrobotnych stanowiły osoby niepełnosprawne. Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące struktury bezrobotnych mieszkańców gminy Mszana ze względu na ich wiek.

Tab.13. Struktura bezrobotnych mieszkańców gminy Mszana – podział ze względu na wiek. Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Wodzisławiu Śląskim.

Struktura bezrobotnych – ze względu na wiek bezrobotnych Dane w dn.31 grudnia	2011 rok	2012 rok	2013 rok
Do 24 lat	57	65	73
Od 25 do 34 lat	55	66	65
Od 35 do 44 lat	33	23	36
Od 45 do 54 lat	20	15	24
Od 55 lat do 59 lat	8	15	6
Od 60 do 64 lat	1	1	1

Analizując strukturę bezrobotnych mieszkańców gminy zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wodzisławiu Śląskim w 2013 roku, należy zauważyć, że sporą grupę stanowią osoby młode, w wieku do 34 lat (67,3% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców). We wszystkich powiatach podregionu rybnickiego istotnym problemem jest brak pracy dla młodych kobiet.

Tab.14. Struktura bezrobotnych mieszkańców gminy Mszana – podział ze względu na poziom wykształcenia. Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Wodzisławiu Śląskim.

Struktura bezrobotnych – ze względu na poziom wykształcenia Dane w dn.31 grudnia	2011 rok	2012 rok	2013 rok
Wyższe	23	23	29
Policealne i średnie zawodowe	55	52	56
Średnie ogólnokształcące	14	23	22
Zasadnicze zawodowe	57	59	67
Gimnazjalne i poniżej	25	28	31

Wśród zarejestrowanych w 2013 roku bezrobotnych mieszkańców gminy największy odsetek stanowią osoby bez wykształcenia średniego (47,8% ogółu zarejestrowanych mieszkańców gminy). Wśród zarejestrowanych bezrobotnych znaczny odsetek stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Należy zaznaczyć, że w sytuacji redukcji zatrudnienia osoby bez kwalifikacji są najbardziej zagrożone utratą pracy.

Tab.15. Struktura bezrobotnych mieszkańców gminy Mszana – podział ze względu na czas pozostawania bez pracy. Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Wodzisławiu Śląskim.

Struktura bezrobotnych – ze względu na czas pozostawania bez pracy Dane w dn.31 grudnia	2011 rok	2012 rok	2013 rok
Do 1 miesiąca	12	14	12
1-3 miesiące	45	43	44
3-6 miesięcy	49	53	60
6-12 miesięcy	33	27	33
12-24 miesiące	19	29	32
Powyżej 24 miesięcy	16	19	24

W 2013 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wodzisławiu Śląskim zarejestrowanych było 27,3% bezrobotnych mieszkańców gminy Mszana, którzy pozostawali bez pracy powyżej 12 miesięcy, w tym 11,7% bezrobotnych mieszkańców gminy – powyżej 24 miesięcy. Osoby te znajdują się w szczególnie niekorzystnej sytuacji, gdyż długotrwałe bezrobocie powoduje utratę uprawnień i umiejętności zawodowych, co w istotny sposób utrudnia powrót na rynek pracy. Należy podkreślić, że co roku

wzrasta liczba osób bezrobotnych powyżej 24 miesięcy, co jest niekorzystnym zjawiskiem.

Tab.16. Struktura bezrobotnych mieszkańców gminy Mszana – podział ze względu na staż pracy. Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Wodzisławiu Śląskim.

Struktura bezrobotnych – ze względu na staż pracy Dane w dn.31 grudnia	2011 rok	2012 rok	2013 rok
Do 1 roku	40	39	50
1-5	35	45	47
5-10	18	11	12
10-20	20	15	25
20-30	5	12	12
30 lat i więcej	6	6	2
Bez stażu	50	57	57

W 2013 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wodzisławiu Śląskim zarejestrowanych było 47,3% bezrobotnych mieszkańców gminy Mszana ze stażem pracy do 5 lat, w tym 24,4% bezrobotnych mieszkańców gminy ze stażem pracy do jednego roku. Niepokojącą informacją jest występowanie znacznego odsetka bezrobotnych mieszkańców gminy bez żadnego stażu pracy (27,8%), co ma związek z utrzymującym się przez dłuższy okres czasu bezrobociem absolwentów szkół. Należy zaznaczyć również, że grupę bezrobotnych bez doświadczenia tworzą przede wszystkim kobiety. Osoby bezrobotne z terenu gminy Mszana mogą uzyskać pomoc w Ośrodku Pomocy Społecznej w Mszanie oraz Powiatowym Urzędzie Pracy w Wodzisławiu Śląskim.

5.4. Wykluczenie społeczne

Bezradność opiekuńczo-wychowawcza, bezrobocie, ubóstwo oraz niepełnosprawność są najczęstszymi powodami przyznawania pomocy społecznej mieszkańcom przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Mszanie.

Zgodnie z definicją przedstawioną w Narodowej Strategii Integracji Społecznej wykluczenie społeczne to brak lub ograniczone możliwości uczestnictwa, wpływania,

korzystania osób i grup z podstawowych praw, instytucji publicznych, usług, rynków, które powinny być dostępne dla każdego, czyli jest to „sytuacja uniemożliwiająca lub znacznie utrudniająca jednostce lub grupie zgodne z prawem pełnienie ról społecznych, korzystanie z dóbr publicznych i infrastruktury społecznej, gromadzenie zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób.”⁵ Wśród grup społecznych szczególnie narażonych na wykluczenie najczęściej wymienia się: dzieci, młodzież, osoby starsze, bezdomne, biedne, bezrobotne, uchodźców, kobiety oraz mniejszości.

Tab.17. Powody przyznania pomocy społecznej przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Mszanie.

Powody przyznania pomocy społecznej	2010 rok		2011 rok		2012 rok		2013 rok	
	rodziny	osoby	rodziny	osoby	rodziny	osoby	rodziny	osoby
Ubóstwo	30	74	22	49	27	58	35	74
Bezdomność	1	1	0	0	4	5	4	5
Potrzeba ochrony macierzyństwa	10	43	5	30	17	80	18	90
Bezrobocie	47	139	35	105	44	135	51	158
Niepełnosprawność	20	57	13	37	22	53	25	71
Długotrwała lub ciężka choroba	12	31	6	18	10	20	7	21
Bezradność opiekuńczo-wychowawcza	69	222	33	103	68	223	50	203
Przemoc w rodzinie	7	20	2	5	1	3	8	28
Alkoholizm	6	13	4	7	6	9	5	8
Narkomania	0	0	0	0	1	2	1	2

Najczęstszymi powodami udzielania pomocy społecznej w latach 2010-2013 była bezradność opiekuńczo-wychowawcza, bezrobocie, ubóstwo oraz niepełnosprawność. Poniższa tabela przedstawia wybrane statystyki dotyczące środków finansowych na wydatki w zakresie pomocy społecznej.

⁵ Frąckiewicz L., Wykluczenie społeczne w skali makro i mikroregionalnej., [w:] red. Frąckiewicz L., Wykluczenie społeczne., Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Karola Adameckiego w Katowicach, Katowice 2005, s. 11

Tab. 18. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej. Źródło danych: Ośrodek Pomocy Społecznej w Mszanie.

Środki finansowe na wydatki- pomoc społeczna w zł	2010 rok	2011 rok	2012 rok	2013 rok
Ogółem	1 906 000	1 998 000	2 006 000	2 103 507
Przeciwdziałanie narkomanii	0	0	16 000	7 700
Przeciwdziałanie alkoholizmowi	46 000	47 000	51 000	5 601
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	0	0	0	0
Domy pomocy społecznej	71 000	94 000	84 000	76 613
Ośrodki wsparcia	0	0	3 000	0
Rodziny zastępcze	0	0	0	16 120
Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	0	0	0	208
Wspieranie rodziny (m.in. asystenci rodziny i rodziny wspierające)	0	0	0	13 587
Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	1 110 000	1 112 000	1 152 000	1 086 996
Składki na ubezpieczenie zdrowotne	2 000	2 000	4 000	5 508
Zasiłki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	118 000	99 000	87 000	118 736
Dodatki mieszkaniowe	0	0	0	0
Zasiłki stałe	24 000	21 000	25 000	34 818
Ośrodek Pomocy Społecznej	506 000	546 000	490 000	455 906
Specjalistyczne poradnictwo, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	0	0	0	0
Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	0	2 000	0	0
Pozostała działalność, w tym: Klub integracji społecznej, warsztat terapii zajęciowej, prace społecznie użyteczne, program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”, wkład własny gminy	29 000	75 000	94 000	211 714
Pomoc materialna dla uczniów	0	0	0	0
Środki EFS na projekty	77 000	78 000	88 000	67 230

Ośrodek Pomocy Społecznej w Mszanie realizuje projekt systemowy „Aktywna Integracja Społeczna i Zawodowa na terenie Gminy Mszana”, skierowany do osób zameldowanych w gminie, które są w wieku aktywności zawodowej, wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym, korzystających ze wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej. Uczestnicy projektu mieli okazję uczestniczyć w treningu umiejętności

społecznych, treningu psychoterapeutycznym, doradztwie zawodowym grupowym i indywidualnym oraz kursach zawodowych. W okresie od 2008 do 2013 roku w projekcie wzięło udział 48 osób, w tym 30 uczestników stanowiły kobiety, a 18 mężczyźni. Dzięki nabytym umiejętnością zawodowym pracę podjęły 23 osoby, co stanowiło 48 % ogółu osób biorących udział w projekcie systemowym. 18 osób rozpoczęło aktywizację zawodową w formie prac społecznie użytecznych na terenie gminy Mszana, 4 uczestników projektu zrealizowało staż pracy. Ogólna kwota pozyskanych środków finansowych na realizację projektu systemowego pn. „Aktywna Integracja Społeczna i Zawodowa na terenie gminy Mszana” w latach 2008-2013 wynosiła 391.122,00 zł, z czego 85%, tj. 332.453,70 zł została pokryta z Europejskiego Funduszu Społecznego. Ośrodek Pomocy Społecznej w Mszanie zamierza również w przyszłości pozyskiwać środki na realizację projektów.

5.4.1. Ubóstwo

Ubóstwo można rozpatrywać z punktu widzenia jednostek i rodzin, borykających się ze stałym brakiem środków finansowych. Ubóstwo można pojmować w sposób absolutny lub względny.⁶ Ujęcie absolutne kategorii ubóstwa opiera się na pojęciu zaspokojenia potrzeb w oparciu o precyzyjnie zdefiniowane kategorie ilościowe i jakościowe. Kategoria ubóstwa w ujęciu względnym odnosi się do porównywania poziomu zaspokojenia potrzeb jednostek do przeciętnego poziomu ich zaspokajania w społeczeństwie. Ocena poziomu ubóstwa może odbywać się przez ekspertów i opierać na precyzyjnie zdefiniowanych wskaźnikach. Ocena poziomu zaspokajania potrzeb może odbywać się również przez same jednostki.

Osoby długotrwale ubogie cechuje poczucie bezradności, bezsilności oraz zepchnięcia na margines. Z powodu podejmowania prac dorywczych i potrzeby oszczędzania, takie osoby nie uczestniczą czynnie w życiu społecznym ani nie korzystają z dóbr kulturowych. Utrwalanie się biedy powoduje zmianę stylu życia rodziny oraz może przyczynić się do powstania wielu niekorzystnych zjawisk, jak: zaniedbania w opiece i wychowaniu, alkoholizm, przemoc w rodzinie, przestępczość, zaciąganie kredytów, zaburzenia psychiczne.

⁶ K. Głąbicka, 2004. Polityka społeczna państwa polskiego u progu członkostwa w Unii Europejskiej. Radom: Instytut Technologii Eksploatacji, s. 23-25.

Osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej mogą liczyć na pomoc Ośrodka Pomocy Społecznej, w formie świadczeń pieniężnych (m.in. zasiłek celowy, zasiłek okresowy, zasiłek stały, zasiłek celowy specjalny) i świadczeń niepieniężnych (m.in. pomoc rzeczowa, niezbędne ubranie, sfinansowanie dożywiania w szkołach, praca socjalna, opłacanie składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne, sprawienie pogrzebu, zapewnienie schronienia, odpłatność za pobyt w domu pomocy społecznej. Świadczenie w postaci pracy socjalnej otrzymało 51 rodzin (143 osoby). W 2013 roku objęto pomocą w formie dożywiania 84 dzieci. Ośrodek Pomocy Społecznej, współpracując ze Śląskim Bankiem Żywności, po rozeznaniu sytuacji w środowisku lokalnym rodzin wielodzietnych, ubogich, niepełnych, samotnych, udzielił pomocy w 2013 roku 200 osobom (68 rodzinom), do których bezpośrednio przekazywano pomoc żywnościową w ramach programu PEAD. Na jedną osobę przypadało ok. 60 kilogramów produktów żywnościowych.

5.4.2. Bezdomność

Bezdomność określa się jako względnie trwałą sytuację człowieka nieposiadającego miejsca spełniającego warunki mieszkalne, w którym mógłby stale i bez ograniczeń przebywać ani aktualnej możliwości lub chęci uzyskania takiego miejsca.⁷ Kategoria bezdomnych jest efektem niewłaściwej realizacji mieszkalnictwa, będącego funkcją socjalną państwa. Bezdomność może być również efektem dobrowolnie podjętej decyzji o wyborze takiego stylu życia, występowania patologii w rodzinie, jak również może być wynikiem eksmisji, stanowiącej jedną z częstszych przyczyn bezdomności. Większość bezdomnych żyje w ubóstwie. Ze zjawiskiem bezdomności wiążą się również niekorzystne zjawiska, jak przestępczość wśród bezdomnych, ich zły stan zdrowia, uzależnienia.

Według danych Banku Danych Lokalnych GUS w 2012 roku w gminie Mszana istniało ogółem 1912 mieszkań, w tym 1858 mieszkań wyposażonych było w wodociąg, 1826 mieszkań – ustęp spłukiwany, 1792 mieszkania – łazienkę, 1735 mieszkań – centralne ogrzewanie, 545 mieszkań – gaz sieciowy. W 2012 roku

⁷ Piekut-Brodzka D. (2000). *O bezdomnych i bezdomności*, Warszawa, s. 42. Za: Głąbicka K. (2004) *Polityka społeczna państwa polskiego u progu członkostwa w Unii Europejskiej*. Radom: Instytut Technologii Eksploatacji., s. 178.

w budownictwie indywidualnym oddano do użytkowania 18 mieszkań o łącznej powierzchni 2936 m² oraz 29 budynków, w tym 18 budynków mieszkalnych o łącznej powierzchni 2936 m². Wszystkie budynki oddane do użytkowania w 2012 roku stanowiły budynki jednorodzinne (18).

Bezdomność stanowi stosunkowo niewielki problem społeczny w gminie. W 2012 roku 4 rodzinom przyznano pomoc społeczną z powodu bezdomności. Gmina nie posiada zasobu mieszkań socjalnych. Respondenci wypełniający kwestionariusze ankiety oraz uczestnicy spotkań warsztatowych wskazywali na potrzebę wygospodarowania mieszkań socjalnych oraz stworzenia miejsc noclegowych, z których w sytuacjach kryzysowych mieszkańcy mogliby doraźnie skorzystać. Na terenie gminy istnieje problem związany z występowaniem nieuczciwych praktyk na rynku nieruchomości, przyczyniający się do wtórnego osiedlania się osób w pustostanach zagrożonych zawaleniem z powodu szkód górniczych. Bardzo często osiedlające się w takich miejscach osoby nie są w ogóle świadome występowania zagrożenia zawaleniem, czy eksmisją.

5.4.3. Długotrwała choroba oraz niepełnosprawność

W Polsce liczba niepełnosprawnych wzrasta, co może wiązać się między innymi ze starzeniem się społeczeństwa. Natężenie zjawiska niepełnosprawności nasila się z wiekiem. Starzenie się społeczeństwa jest związane ze zmniejszaniem się odsetka nowonarodzonych oraz wydłużaniem przeciętnego trwania życia. Wśród osób starszych, obok niepełnosprawności, problemem jest również samotność, choroba, życie w ubóstwie, poczucie braku przydatności. Do najczęstszych przyczyn niepełnosprawności można zaliczyć choroby, wypadki, zatrucia i urazy. Często niepełnosprawność jest wynikiem przewlekłej choroby. Należy zaznaczyć, że częstość występowania chorób przewlekłych wzrasta wraz z wiekiem.

Według danych udostępnionych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wodzisławiu Śląskim, na terenie gminy Mszana mieszkają 23 osoby posiadające orzeczenie o niepełnosprawności (przed 16 rokiem życia) oraz 144 osoby posiadające orzeczenie o niepełnosprawności (powyżej 16 roku życia).

Wśród osób niepełnosprawnych przed 16 rokiem życia, wydano jedno orzeczenie z powodu choroby psychicznej, 4 orzeczenia - zaburzeń głosu, mowy i choroby słuchu, 2 orzeczenia - chorób narządu wzroku, 2 orzeczenia - upośledzenia narządu ruchu, 5 orzeczeń - chorób układu oddechowego i krążenia, jedno orzeczenie - choroby układu moczowo-płciowego, 5 orzeczeń - chorób neurologicznych, 2 orzeczenia - innych, w tym schorzeń: endokrynologicznych, metabolicznych, zaburzeń enzymatycznych, chorób zakaźnych i odzwierzęcych, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego oraz jedno orzeczenie z powodu całościowego zaburzenia rozwoju.

Wśród osób niepełnosprawnych powyżej 16 roku życia, wydano 5 orzeczeń z powodu upośledzenia umysłowego, 19 orzeczeń - choroby psychicznej, 4 orzeczenia - zaburzeń głosu, mowy i choroby słuchu, 3 orzeczenia - chorób narządu wzroku, 33 orzeczenia - upośledzenia narządu ruchu, 2 orzeczenia - epilepsji, 22 orzeczenia - chorób układu oddechowego i krążenia, 8 orzeczeń - chorób układu pokarmowego, 10 orzeczeń - chorób układu moczowo-płciowego, 15 orzeczeń - chorób neurologicznych oraz 13 orzeczeń z powodu innych, w tym schorzeń: endokrynologicznych, metabolicznych, zaburzeń enzymatycznych, chorób zakaźnych i odzwierzęcych, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego. Wśród orzeczeń o stopniu niepełnosprawności wśród osób powyżej 16 roku życia, wydano 20 orzeczeń o stopniu lekkim, 61 orzeczeń o stopniu umiarkowanym oraz 53 orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Długotrwała i ciężka choroba oraz niepełnosprawność są dość częstymi przesłankami przyznawania pomocy społecznej mieszkańcom gminy Mszana. W 2013 roku Ośrodek Pomocy Społecznej partycypował w kosztach w związku z pobytem w domu pomocy społecznej 3 osób (4 osób w 2011 roku, 4 osób w 2012 roku). Na terenie gminy funkcjonuje Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla osób niepełnosprawnych intelektualnie w Połomi. W ośrodku z różnego rodzaju zajęć korzysta 35 niepełnosprawnych umysłowo osób z całego powiatu wodzisławskiego, w tym 4 osoby z terenu gminy Mszana.

5.4.4. Uzależnienia od substancji psychoaktywnych

Alkoholizm jest chorobą spowodowaną nadużywaniem napojów alkoholowych, z którą wiążą się nie tylko konsekwencje zdrowotne dla uzależnionej osoby, ale również stanowi ona problem socjalny i przyczynia się do występowania patologii społecznych. Niepokojące jest zjawisko stałego obniżania się granicy wieku inicjacji alkoholowej młodzieży.⁸ Zjawisko alkoholizmu jest ściśle powiązane z występowaniem przestępczości, wypadkami w pracy oraz wypadkami drogowymi. Nadużywanie alkoholu przez któregoś z rodziców osłabia więzi rodzinne i skutkuje występowaniem dysfunkcji w pełnieniu ról rodzicielskich.

Na terenie gminy funkcjonują 22 punkty sprzedaży napojów alkoholowych. Na sprzedaż napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży wydane są: 22 zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych zawierających do 4,5% alkoholu oraz piwa, 16 zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych zawierających od 4,5% do 18% alkoholu oraz 18 zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych zawierających powyżej 18% alkoholu. Na sprzedaż napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży wydanych jest: 6 zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych zawierających do 4,5% alkoholu oraz piwa, 3 zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych zawierających od 4,5% do 18% alkoholu, 4 zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych zawierających powyżej 18% alkoholu.

Problem nadużywania substancji psychoaktywnych występuje wśród mieszkańców gminy Mszana, na terenie gminy prowadzone są działania, których celem jest przeciwdziałanie temu zjawisku. Problem uzależnienia od alkoholu jest stosunkowo nasilony, natomiast od pewnego czasu wśród mieszkańców gminy pojawił się ukryty problem związany z używaniem narkotyków. Skala zjawiska nie jest zdiagnozowana, pomimo to uczestnicy spotkań warsztatowych wskazywali na potrzebę nagłaśniania tego problemu wśród mieszkańców. W gminie realizowany jest Gminny Program

⁸ Minkiewicz A. (2001) Patologia społeczna. W: Kurzynowski A. (red.), *Polityka społeczna*. Warszawa: Instytut Gospodarstwa Społecznego SGH, s. 291-292.

Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii.

Na terenie gminy działa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, do której zadań należy, między innymi, pokrywanie kosztów wydawanych opinii biegłych sądowych, określających stopień uzależnienia od alkoholu badanych osób i sugerujących dalszy kierunek leczenia. W 2013 roku pokryto koszt 3 badań, w 2012 roku – 4 badań, w 2011 roku – 2 badań. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych opiniuje ponadto wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych dla punktów handlu detalicznego. W 2013 roku do Komisji wpłynęło 15 wniosków sporządzonych przez Zespół Interdyscyplinarny w Mszanie o wszczęcie postępowania w stosunku do osób mających założoną tzw. Niebieską Kartę, wobec których istnieje podejrzenie o nadużywanie alkoholu, wezwanych zostało również 19 osób celem zmotywowania do podjęcia leczenia w związku z otrzymanymi wnioskami o objęcie leczeniem odwykowym z powodu nadużywania alkoholu.

W 2013 roku Komisja przeprowadziła kontrolę 7 punktów sprzedaży napojów alkoholowych działających na terenie gminy, której celem była ocena przestrzegania zasad sprzedaży napojów alkoholowych osobom, których zachowanie wskazuje, że znajdują się w stanie nietrzeźwym, osobom do lat 18, na kredyt, pod zastaw oraz uwidocznienia informacji o szkodliwości spożywania alkoholu w miejscach sprzedaży i podawania napojów alkoholowych. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w gminie Mszana w 2013 roku sfinansowała wypoczynek na obozie harcerskim w Lipowcu podczas wakacji letnich dla 8 dzieci, podopiecznych świetlicy środowiskowej w Połomi funkcjonującej jako placówka wsparcia dziennego. Komisja ponadto przystąpiła do Kampanii – „Nie, dziękuję. Nie śmierdzę”. Wspomaganie utrzymania trzeźwości osób uzależnionych realizowane jest ponadto poprzez zwrot kosztów dojazdu na terapię. W 2013 roku z refundacji kosztów przejazdu korzystały 2 osoby, w 2012 roku – 3 osoby, w 2011 roku – 3 osoby.

W gminie funkcjonuje Punkt Informacyjno - Konsultacyjny dla rodzin z problemem uzależnień. W Punkcie udziela wsparcia psychoterapeuta ds. uzależnień,

pełniący dyżur raz w tygodniu, naprzemiennie, w Urzędzie Gminy w Mszanie i w siedzibie „Starej Szkoły”. Z porad mogą skorzystać osoby mające problem z uzależnieniem, członkowie ich rodzin oraz każda inna osoba, która pragnie uzyskać informację o uzależnieniach i sposobach ich zwalczania. Ponadto raz w miesiącu w Urzędzie Gminy Mszana mieszkańcy mają możliwość skorzystać z nieodpłatnych porad prawnych.

5.5. Zagrożenia współczesnej rodziny

W gminie Mszana istnieją rodziny z problemami wychowawczymi oraz takie, w których występuje przemoc w rodzinie. Oba zjawiska nasilają się i wymagają kontynuowania dotychczas prowadzonych działań oraz poszukiwania nowych rozwiązań, które przyczyniłyby się do skuteczniejszego przeciwdziałania występowaniu tych problemów.

Zgodnie z art. 16 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka rodzina jest naturalną podstawową komórką społeczną⁹, spełniającą wiele funkcji w społeczeństwie. Obecnie zagrożeniem dla stabilizacji życia rodzinnego w Polsce są trudności na rynku pracy i problemy finansowe. Bezrobocie głównych żywicieli rodziny, trwałe ubóstwo mogą przyczynić się do wystąpienia szeregu niekorzystnych zjawisk, jak przemoc w rodzinie, przestępczość, alkoholizm, niedożywienie dzieci, brak należytej opieki i działań wychowawczych, choroby somatyczne i psychiczne.

Klientami pomocy społecznej są najczęściej osoby i rodziny, w których występuje długotrwałe bezrobocie oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego. W 2013 roku z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej korzystało 50 rodzin z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego, w tym 13 rodzin niepełnych oraz 19 rodzin wielodzietnych, a także 18 rodzin otrzymujących pomoc z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa, w tym 9 rodzin wielodzietnych. Poniższa tabela przedstawia typy rodzin objętych pomocą społeczną przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Mszanie w 2013 roku.

⁹ Powszechna Deklaracja Praw Człowieka

Tab. 19. Typy rodzin objęte pomocą społeczną przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Mszanie w 2013 roku.

Typy rodzin korzystających z pomocy – liczba rodzin	2013 rok
Rodziny z dziećmi ogółem, w tym	57
z 1 dzieckiem	15
z 2 dzieci	20
z 3 dzieci	15
z 4 dzieci	4
z 5 dzieci	2
z 6 dzieci	0
z 7 lub więcej dzieci	1
Rodziny niepełne ogółem, w tym:	14
z 1 dzieckiem	5
z 2 dzieci	5
z 3 dzieci	2
z 4 lub więcej dzieci	2
Rodziny emerytów i rencistów ogółem	13

W 2013 roku ze świadczeń rodzinnych skorzystały 294 rodziny (338 rodzin w 2012 roku), ze świadczeń z funduszu alimentacyjnego skorzystało 21 osób (23 osoby w 2012 roku). Na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej, asystent rodziny objął pracę 6 rodzin (4 rodziny w 2012 roku), natomiast świetlica środowiskowa objęła wsparciem 16 dzieci (16 dzieci w 2012 roku). W 2013 roku w różnorodnych formach pieczy zastępczej przebywało 7 dzieci (6 dzieci w 2012 roku).

Na terenie gminy działają 3 świetlice: ogólnodostępna świetlica w Ośrodku Kultury i Rekreacji w Mszanie, ogólnodostępna dla dzieci i młodzieży świetlica w Ośrodku Kultury i Rekreacji w Połomi z siedzibą w Gogołowej oraz świetlica środowiskowa w Połomi funkcjonująca jako placówka wsparcia dziennego dla dzieci w wieku szkoły podstawowej (7-12 lat), działająca w strukturze Ośrodka Pomocy Społecznej. Dzieci korzystające z zajęć w świetlicy środowiskowej w Połomi biorą udział w licznych warsztatach, wycieczkach, grach, zabawach, zajęciach plastycznych, psychoedukacyjnych, sportowych oraz działaniach profilaktyczno-wychowawczych. Świetlica środowiskowa w Połomi realizuje projekt pn. „*Wzmocnienie rozwoju lokalnych systemów profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie*”. W ramach projektu realizowana była dotychczas pomoc psychologiczna poprzez konsultacje psychologiczne z wychowankami świetlicy (zajęcia

indywidualne oraz grupowe) oraz z rodzicami (zajęcia indywidualne oraz warsztaty grupowe). Zajęcia socjoterapeutyczne realizowane były w formie zajęć grupowych dla wychowanków świetlicy (dotyczyły między innymi, integracji grupy, treningu komunikacji interpersonalnej, treningu radzenia sobie ze złością, stresem, złego dotyku, sposobów prawidłowego wyrażania emocji, kształtowania poczucia własnej wartości, budowania pozytywnych relacji w grupie rówieśniczej, poznania właściwych sposobów rozwiązywania konfliktów w grupie rówieśniczej). Świetlica środowiskowa w Połomi współpracuje z Gminną Biblioteką Publiczną w Połomi. Respondenci biorący udział w badaniu kwestionariuszem ankiety oraz uczestnicy spotkań warsztatowych pozytywnie wypowiedzieli się o działaniach podejmowanych przez świetlicę środowiskową w Połomi oraz wskazywali na potrzebę rozszerzenia jej zakresu działania o inne grupy mieszkańców, między innymi, młodzież, osoby starsze i niepełnosprawne. Zgłaszano ponadto potrzebę utworzenia podobnej świetlicy w Mszanie.

5.5.1. Przemoc w rodzinie

Zjawisko przemocy w rodzinie występuje na terenie gminy Mszana. Według danych Komendy Powiatowej Policji w Wodzisławiu Śląskim, w gminie Mszana w 2013 roku miało miejsce 40 interwencji, w tym 8 interwencji dotyczących przemocy w rodzinie (61 interwencji, w tym 16 interwencji dotyczących przemocy w rodzinie w 2012 roku, 60 interwencji, w tym 21 interwencji dotyczących przemocy w rodzinie w 2011 roku).

W gminie funkcjonuje Zespół Interdyscyplinarny, w którego skład wchodzi pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej, członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, przedstawiciele Zespołu Szkół w Gogołowej, Zespołu Szkół w Mszanie, Ośrodka Zdrowia w Mszanie, Ośrodka Zdrowia w Połomi, Policji oraz kurator. W 2013 roku do Zespołu Interdyscyplinarnego wpłynęło 28 „Niebieskich Kart”, w tym 24 wnioski sporządzone zostały przez Komendę Powiatową Policji w Wodzisławiu Śląskim, 3 wnioski sporządzone zostały przez pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej, jeden wniosek sporządzony został przez pracownika Zespołu Szkół w Mszanie. W 2012 roku do Zespołu Interdyscyplinarnego wpłynęły 23 „Niebieskie Karty”, w tym 22 wnioski zostały sporządzone przez Komendę Powiatową Policji w Wodzisławiu Śląskim, natomiast jeden wniosek został sporządzony przez pracownika

Ośrodka Pomocy Społecznej. W 2013 roku odbyło się 7 spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego (6 spotkań Zespołu w 2012 roku), praca odbywała się w 33 grupach roboczych (17 grupach roboczych w 2012 roku), które spotkały się łącznie 201 razy (76 razy w 2012 roku). Na posiedzenie członków Zespołu Interdyscyplinarnego w Mszanie w 2013 roku łącznie wezwano 24 osoby podejrzane o stosowanie przemocy.

5.6. Bezpieczeństwo publiczne

Komenda Powiatowa Policji w Wodzisławiu Śląskim współpracuje z instytucjami działającymi na terenie gminy, angażując się w działania mające na celu poprawę bezpieczeństwa oraz przeciwdziałanie występowaniu patologii społecznych. Przestępczość nie stanowi dużego problemu w gminie.

Przestępczość jest jednym ze zjawisk społecznych, które wywierają negatywny wpływ na funkcjonowanie lokalnej społeczności. Na teren gminy przydzielony jest jeden dzielnicowy.

Częstymi problemami występującymi w gminie są kradzieże oraz włamania, w mniejszym stopniu – uszkodzenie mienia. Poniższa tabela przedstawia wybrane przestępstwa popełnione na terenie gminy Mszana w latach 2011-2013.

Tab. 20. Przestępstwa popełnione na terenie gminy Mszana.

Przestępstwa	2011 rok	2012 rok	2013 rok
Kradzież z włamaniem	18	21	18
Fizyczne i psychiczne znęcanie się nad rodziną	5	3	4
Pobicie	0	0	1
Uszkodzenie mienia	1	8	5
Kradzież mienia	25	46	20
Inne	28	26	40

Częstym problemem występującym w gminie jest prowadzenie pojazdów w stanie nietrzeźwym. Poniżej zostaną przedstawione wybrane statystyki związane z używaniem alkoholu. W 2013 roku zatrzymano 28 osób kierujących pojazdem na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości (25 osób w 2012 roku, 34 osoby

w 2011 roku); 16 osób kierowało pojazdem w stanie po spożyciu alkoholu (5 osób w 2012 roku, 7 osób w 2011 roku). Odnotowano 88 przestępstw kryminalnych ogółem (104 przypadki w 2012 roku, 77 przypadków w 2011 roku). Zatrzymano 6 osób nietrzeźwych do wytrzeźwienia (7 osób w 2012 roku, 4 osoby w 2011 roku).

6. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest użyteczną i coraz powszechniej stosowaną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych w pracach nad strategią. Metoda ta łączy analizę wnętrza, jak i otoczenia organizacji oraz badanie szans i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją. Analizie SWOT poddawane są nie tylko przedsiębiorstwa, ale również powiaty oraz gminy. Opracowanie analizy SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Stanowi punkt wyjściowy dla określenia celów strategicznych oraz projektów socjalnych. Przedstawione poniżej czynniki obejmują mocne i słabe strony, a także szanse i zagrożenia. W analizie odnoszono się do szeroko rozumianych kwestii społecznych w gminie Mszana.

Mocne Strony

- Rozwinięta infrastruktura sportowa, oświatowa i kulturalna.
- Cisza, spokój i czystość.
- Aktywność osób po 50 roku życia, działających w organizacjach.
- Powstanie ośrodka dla osób niepełnosprawnych intelektualnie oraz zmiana świadomości mieszkańców w tym zakresie.
- Położenie gminy przy węźle autostradowym.
- Umiejętność pozyskiwania i wydatkowania środków zewnętrznych (UE, krajowe i inne)
- Gmina jest w całości skanalizowana.
- Otwartość władz gminy na inwestorów i budownictwo
- Zwarty charakter gminy umożliwiający szybkie rozpoznawanie problemów oraz reagowanie na nie.
- Powstanie Banku Żywności.
- Popieranie idei organizowania staży, prac interwencyjnych oraz innych działań mających na celu aktywizowanie osób bezrobotnych.
- Wykwalifikowana kadra Ośrodka Pomocy Społecznej.
- Współpraca i komunikacja instytucji działających na terenie gminy.
- Programy profilaktyczne.
- Niska przestępczość.
- Zaangażowanie społeczności lokalnej.
- Bezpłatne poradnictwo prawne.
- Dostępność bibliotek w każdym sołectwie.

- Stołówki szkolne w każdej placówce oświatowej.

Słabe Strony

- Szkody górnicze występujące na terenie gminy.
- Brak dostatecznej komunikacji publicznej (autobusowej) między sołectwami.
- Dezintegracja rodziny, rozluźnienie więzi rodzinnych.
- Zanik gospodarstw rolnych.
- Słaba świadomość ekologiczna mieszkańców.
- Brak żłobka, brak różnych form opieki nad małymi dziećmi do 3 roku życia (profesjonalnie przygotowanych opiekunek).
- Słabe przygotowanie terenów inwestycyjnych gminy.
- Brak świetlicy środowiskowej (placówki wsparcia dziennego w Mszanie)
- Niewystarczająca ilość miejsc w placówce wsparcia.
- Brak nieodpłatnych usług psychologa dostępnych dla każdego mieszkańca.
- Bariery architektoniczne utrudniające funkcjonowanie osób niepełnosprawnych.
- Niski poziom finansowania działań profilaktycznych.
- Zniszczona lokalna infrastruktura drogowa.
- Brak anonimowości prowadzący do stygmatyzmu.
- Niezdrowa rywalizacja między sołectwami.
- Nieufność wobec osób spoza gminy, a tym samym faworyzowanie zatrudniania mieszkańców bez względu na kompetencje.
- Brak zaufania oraz niedostateczne relacje między mieszkańcami.
- Brak kandydatów na rodziny zastępcze oraz kadry opiekuńczej świadczącej usługi w środowisku zamieszkania.
- Brak przedstawicielstwa osób niepełnosprawnych i seniorów przy władzach lokalnych.
- Bierność młodych ludzi, słaba oferta zasobów gminy skierowana dla młodzieży.
- Niewielki udział rodziców w działaniach profilaktycznych, edukacyjnych i kulturalnych na etapie szkoły podstawowej i gimnazjum.

Szanse

- Możliwość pozyskiwania i wykorzystania zewnętrznych środków, (UE, krajowych i in.).
- Dalszy rozwój i wykorzystanie zasobów infrastruktury sportowo-kulturalnej i rekreacyjnej.
- Przyłączenie się gminy do Lokalnej Grupy Działania.
- Infrastruktura towarzysząca autostradzie, w tym rozwój małej i średniej przedsiębiorczości.
- Rozwój ekonomii społecznej.
- Rozbudowa i wzrost znaczenia placówek wsparcia dziennego.
- Napływ młodych osób, osiedlających się na terenie gminy.
- Dużo osób zmotywowanych do pomocy szansą zwiększenia aktywności mieszkańców.
- Rozwój wolontariatu i pomocy sąsiedzkiej skierowanej do rodzin, w tym wielodzietnych, osób starszych i niepełnosprawnych.
- Wybudowanie Domu Pomocy Społecznej.
- Zatrudnienie psychologów w ramach realizowania projektów unijnych.
- Rozwój infrastruktury pomocowej, poprzez przeznaczenie zasobów mieszkaniowych gminy na mieszkania chronione.
- Zwiększenie ilości zatrudnienia wyspecjalizowanych pracowników i wolontariuszy.
- Krzewienie wartości i tradycji regionu.
- Promowanie zdrowego stylu życia aktywności rodzinnej.
- Podkreślenie ważności roli asystenta rodziny.
- Wspólne programy na rzecz przeciwdziałania problemów społecznych uzależnień, ubóstwa przy współpracy Partnerstwa Lokalnego i innych.

Zagrożenia

- Rozluźnienie więzi rodzinnych.
- Niepewna sytuacja górnictwa, degradacja miejsc po szkodach górniczych.
- Obciążanie gminy zadaniami rządowymi, niewystarczające finanse.
- Brak kontroli oraz łatwy dostęp do używek oraz Internetu (zagrożenie uzależnieniami, pornografią oraz cyberprzemocą).
- Zmiany przepisów prawnych, wzrost biurokracji.
- Nieuczciwe praktyki na rynku nieruchomości – wtórne osiedlanie się osób w pustostanach zagrożonych zawaleniem z powodu szkód górniczych.
- Zanieczyszczenie powietrza.
- Wzrost liczby rodzin wymagających wsparcia asystenta rodziny.
- Duże koszty związane z opłacaniem pobytu osób w Domu Pomocy Społecznej.
- Brak gminnego programu zdrowotnego.
- Przyzwolenie społeczne na przemoc wobec dzieci.
- Słabo rozwinięty sektor NGO.
- Upadek autorytetów.
- Wysokie koszty utrzymania życia.
- Spirala długów, zaciąganie niekontrolowanej ilości kredytów.
- Marginalizacja problemów osób niepełnosprawnych i starszych.
- Apatia i niski poziom partycypacji społecznej.
- Wtórny analfabetyzm.
- Ubożenie społeczeństwa i wzrost bezrobocia.
- Siedzący tryb życia, preferowanie spędzania wolnego czasu przed telewizorem lub komputerem, niechęć do pogłębiania relacji międzyludzkich oraz udziału w życiu sportowo-kulturalnym społeczności.

7. Założenia Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Mszana na lata 2014-2022

Na podstawie diagnozy sytuacji społecznej w gminie Mszana przyjęte zostały obszary priorytetowe dla realizowania polityki społecznej w gminie. Priorytetowymi działaniami w sferze przeciwdziałania problemom społecznym na terenie gminy powinny być: wspieranie rodzin w pełnieniu ich funkcji społecznych, wspieranie działań na rzecz ochrony dzieci i młodzieży, przeciwdziałanie uzależnieniom, stworzenie systemu wsparcia dla osób starszych, tworzenie warunków sprzyjających aktywizacji osób niepełnosprawnych, przeciwdziałanie bezrobociu, budowanie zintegrowanego systemu polityki społecznej oraz rozwijanie potencjału społecznego w gminie.

MISJA Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Mszana na lata 2014-2022 brzmi:

**MSZANA – GMINA Z SERCEM JAK DZWON,
GMINĄ SILNYCH RODZIN, AKTYWNYCH MIESZKAŃCÓW,
OTWARTA NA POMOC DRUGIEMU CZŁOWIEKOWI.**

Powyższe hasło jest wyrazem potrzeby wypracowania wspólnej **WIZJI** wszystkich instytucji działających na terenie gminy poprzez:

**ZRÓWNOWAŻENIE ROZWOJU SPOŁECZNEGO
ORAZ POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW GMINY MSZANA.**

Cele szczegółowe oraz wynikające z nich kierunki działań stanowią uszczegółowienie misji oraz mają przyczynić się do prowadzenia skutecznych działań, których celem jest rozwiązanie problemów społecznych istniejących w gminie.

Poniższy schemat przedstawia misję oraz cele strategiczne, cele szczegółowe wyznaczające kierunki działań Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Mszana na lata 2014-2022.

MISJA

**MSZANA – GMINA Z SERCEM JAK DZWON,
GMINĄ SILNYCH RODZIN, AKTYWNYCH MIESZKAŃCÓW,
OTWARTA NA POMOC DRUGIEMU CZŁOWIEKOWI**

I CEL STRATEGICZNY

Zintegrowana polityka społeczna

II CEL STRATEGICZNY

Wzrost potencjału społecznego w gminie

III CEL STRATEGICZNY

Optymalny system opieki nad dzieckiem i rodziną

IV CEL STRATEGICZNY

Integracja społeczna i zawodowa oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

I CEL STRATEGICZNY

Zintegrowana polityka społeczna

Jednym z kluczowych zadań polityki społecznej w gminie Mszana jest dalsza skuteczna integracja społeczna i zawodowa mieszkańców przy współpracy wszystkich instytucji działających w tym obszarze.

I CEL SZCZEGÓŁOWY

Zbudowanie sprawnego systemu polityki społecznej w gminie

1. Prowadzenie systematycznego monitoringu problemów społecznych oraz analizy istniejących zasobów.
2. Kontynuowanie działań w zakresie ustawicznego kształcenia kadr.
3. Opracowywanie i realizowanie programów i projektów mających na celu rozwiązywanie problemów społecznych.
4. Rozwijanie współpracy i integracji wszystkich instytucji działających w obszarze rozwiązywania problemów społecznych, m.in. poprzez spotkania oraz wymianę doświadczeń.
5. Zwiększenie kadry specjalistów udzielających wsparcia rodzinom dysfunkcyjnym oraz osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym.
6. Powołanie Zespołu ds. Strategii odpowiedzialnego za koordynację wdrażania zapisów Strategii, prowadzenie monitoringu oraz ewaluacji.

Wskaźniki monitorujące (roczne):	Źródło:
Czy została przygotowana przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej ocena zasobów pomocy społecznej? Tak/Nie	OPS
Liczba szkoleń, w których brali udział pracownicy instytucji	OPS/UG/Pacówki Oświatowe/GKRPA
Liczba uczestników tych szkoleń	OPS/UG/Pacówki Oświatowe/GKRPA
Liczba zrealizowanych programów	OPS
Liczb uczestników tych programów	OPS
Liczba instytucji, z którymi współpracuje Ośrodek Pomocy Społecznej	OPS
Liczba zatrudnionych specjalistów (m.in. pracowników socjalnych, psychologów)	OPS
Czy powołany został Zespół ds. Strategii? Tak/Nie	OPS

Cel strategiczny: ZINTEGROWANA POLITYKA SPOŁECZNA– zakładane rezultaty:

- Profesjonalizacja kadry pracowników instytucji działających w obszarze polityki społecznej.
- Skoordynowanie działań prowadzonych na terenie gminy, których celem jest rozwiązywanie problemów społecznych (partnerstwo).
- Zwiększenie zasobów istniejących w gminie, umożliwiających realizację celów społecznych.

II CEL STRATEGICZNY

Wzrost potencjału społecznego w gminie

I CEL SZCZEGÓŁOWY

Rozwój kapitału społecznego mieszkańców i NGO

Kierunki działań:

1. Informowanie mieszkańców na temat planowanych oraz prowadzonych działań poprzez umieszczanie treści dokumentów na stronach internetowych samorządu, instytucji samorządowych i w środkach masowego przekazu, a w szczególności prasie lokalnej.
2. Podejmowanie działań mających na celu pobudzenie aktywności społecznej mieszkańców i włączanie ich w rozwiązywanie lokalnych problemów, m.in. poprzez prowadzenie konsultacji społecznych, kampanii informacyjnych.
3. Utworzenie Centrum Wolontariatu oraz powołanie jego koordynatora.
4. Podejmowanie działań mających na celu promowanie wolontariatu i pomocy sąsiedzkiej wśród mieszkańców, m.in. poprzez organizowanie akcji informacyjnych, spotkań, zacieśnianie współpracy z placówkami oświatowymi w tym zakresie.
5. Podejmowanie działań mających na celu wyłonienie lokalnych liderów społecznych.
6. Realizacja Programu Współpracy Gminy Mszana z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.

7. Wspieranie tworzenia organizacji pozarządowych na terenie gminy, m.in. poprzez prowadzenie działalności informacyjnej na temat korzyści wynikających z powołania organizacji pozarządowych oraz procedury rejestracji takich organizacji.
8. Rozwój współpracy z grupami charytatywnymi/przykościelnymi, m.in. poprzez udzielanie wsparcia, organizowanie spotkań oraz realizowanie wspólnych projektów.
9. Ustanowienie koordynatora odpowiedzialnego za rozwój współpracy instytucji z organizacjami pozarządowymi.
10. Nawiązanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi poza terenem gminy Mszana.

Wskaźniki monitorujące (roczne):	Źródło:
Liczba dokumentów, sprawozdań, strategii, programów umieszczanych na stronach internetowych oraz publikowanych w prasie lokalnej	UG/OPS
Liczba przeprowadzanych przez gminę konsultacji społecznych z mieszkańcami	UG
Liczba osób korzystających z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej, w tym liczba osób korzystających z pomocy długotrwale	OPS
Liczba wyłonionych lokalnych liderów społecznych	UG/OPS
Czy utworzono Centrum Wolontariatu? Tak/Nie	UG/OPS
Czy powołano koordynatora Centrum? Tak/Nie	UG/OPS
Liczba wolontariuszy działających na terenie gminy	UG/OPS
Liczba czytelników bibliotek	GUS/BDL
Liczba osób korzystających ze stołówek szkolnych	Placówki Oświatowe
Liczba stowarzyszeń i organizacji społecznych działających na terenie gminy	GUS/BDL
Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadających na 10 tys. mieszkańców	GUS/BDL
Liczba grup charytatywnych/przykościelnych, z którymi podjęto współpracę	OPS
Czy został ustanowiony koordynator odpowiedzialny za rozwój współpracy instytucji z organizacjami pozarządowymi? Tak/Nie	UG/OPS
Liczba organizacji pozarządowych spoza terenu gminy, z którymi podjęto współpracę	UG/OPS
Czy uchwalono program współpracy z organizacjami pozarządowymi? Tak/Nie	UG
Czy program współpracy był przygotowywany z udziałem organizacji? Tak/Nie	UG

Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą	GUS/BDL
Liczba podmiotów ekonomii społecznej	UG

Cel strategiczny: WZROST POTENCJAŁU SPOŁECZNEGO W GMINIE – zakładane rezultaty:

- Zwiększenie liczby organizacji pozarządowych działających na terenie gminy.
- Skoordynowanie działań mających na celu rozwój NGO w gminie.
- Nawiązanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi poza terenem gminy Mszana.
- Zmniejszenie liczby mieszkańców uzależnionych od pomocy społecznej.
- Skoordynowanie działań mających na celu rozwijanie wolontariatu wśród mieszkańców.
- Przełamanie postaw roszczeniowych oraz pasywności części mieszkańców gminy (dotyczy to przede wszystkim dłużników alimentacyjnych).

III CEL STRATEGICZNY
Optymalny system opieki nad rodziną

Kluczowym zadaniem polityki społecznej w gminie Mszana jest rozwijanie operatywnego systemu opieki nad rodziną i dzieckiem oraz przeciwdziałanie dysfunkcjom społecznym.

I CEL SZCZEGÓŁOWY
Rozwój systemu wsparcia dzieci i rodzin

Kierunki działań:

1. Realizacja Programu Wspierania Rodziny w Gminie Mszana na lata 2014-2016.
2. Podejmowanie działań mających na celu zwiększanie świadomości rodzicielskiej, zaangażowania rodziców w wychowywanie dzieci oraz rozwój umiejętności zarządzania budżetem domowym, m.in. poprzez rozwój poradnictwa specjalistycznego (mediator, psycholog, terapeuta rodzinny), prowadzenie pracy socjalnej, organizowanie kampanii informacyjnych, lokalnych akcji społecznych oraz warsztatów.

3. Realizacja programów dożywiania oraz wsparcia materialnego dla rodzin najuboższych.
4. Tworzenie i wspieranie programów wsparcia rodzin wielodzietnych zagrożonych dysfunkcjami społecznymi.
5. Organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży poprzez rozwijanie oferty sportowej i kulturalnej.
6. Rozszerzenie zakresu działalności świetlicy środowiskowej w Połomi, by działaniami mogła objąć również młodzież, rodziców, osoby starsze i niepełnosprawne oraz utworzenie filii świetlicy w innych sołectwach.
7. Systematyczna współpraca Ośrodka Pomocy Społecznej z placówkami oświatowymi w celu bieżącej analizy sytuacji dzieci i młodzieży uczęszczającej do szkół oraz rozwijania współpracy z rodzicami.
8. Poprawa komunikacji publicznej (autobusowej) między sołectwami.
9. Organizacja różnych form opieki nad małymi dziećmi do 3 roku życia (żłobek, kluby dziecięce, profesjonalnie przygotowane opiekunki).

Wskaźniki monitorujące (roczne):	Źródło:
Liczba mieszkańców	GUS/BDL
Odsetek mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym	GUS/BDL
Odsetek mieszkańców w wieku produkcyjnym	GUS/BDL
Odsetek mieszkańców w wieku poprodukcyjnym	GUS/BDL
Przyrost naturalny	GUS/BD:
Czy realizowany jest program wspierania rodziny? Tak/Nie	OPS
Liczba rodzin korzystających ze wsparcia materialnego	OPS
Liczba osób korzystających z programów dożywiania, w tym liczba dzieci	OPS
Liczba rodzin korzystających z bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego	OPS
Liczba rodzin korzystających ze wsparcia asystenta rodziny	OPS
Liczba zorganizowanych imprez o charakterze kulturalnym	UG
Liczba uczestników tych imprez	UG
Liczba dzieci korzystających z zajęć świetlicy środowiskowej	OPS
Liczba klubów i stowarzyszeń sportowych	UG
Liczba obiektów sportowych	UG
Liczba placówek oświatowych, z którymi współpracuje OPS	OPS
Liczba miejsc w przedszkolach	GUS/BDL
Liczba dzieci korzystających z przedszkoli	GUS/BDL
Liczba dzieci do 3 roku życia korzystających z różnych form wsparcia (żłobek, kluby dziecięce, profesjonalnie przygotowane opiekunki)	OPS/UG

II CEL SZCZEGÓŁOWY

Przeciwdziałanie dysfunkcjom społecznym

Kierunki działań:

1. Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Mszana na lata 2013-2017.
2. Prowadzenie działań mających na celu zwiększenie świadomości wszystkich mieszkańców na temat zagrożenia zjawiskiem wykluczenia społecznego, m. in. poprzez prowadzenie regularnych kampanii informacyjnych, organizowanie spotkań wiejskich itp.

Wskaźniki monitorujące (roczne):	Źródło:
Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy OPS z powodu ubóstwa	OPS
Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy OPS z powodu sieroctwa	OPS
Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy OPS z powodu bezdomności	OPS
Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy OPS z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa	OPS
Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy OPS z powodu bezrobocia	OPS
Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy OPS z powodu niepełnosprawności	OPS
Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy OPS z powodu długotrwałej choroby	OPS
Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy OPS z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	OPS
Liczba rodzin wielodzietnych korzystających z pomocy OPS	OPS
Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy OPS z powodu przemocy w rodzinie	OPS
Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy OPS z powodu uzależnienia od alkoholu	OPS
Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy OPS z powodu narkomanii	OPS
Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy OPS z powodu trudności w przystosowaniu po zakładzie karnym	OPS
Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy OPS z powodu zdarzenia losowego	OPS
Czy realizowany jest program przeciwdziałania przemocy w rodzinie? Tak/Nie	OPS
Liczba założonych „Niebieskich Kart”	ZI
Liczba zakończonych „Niebieskich Kart”	ZI
Liczba osób i rodzin objętych wsparciem Zespołu Interdyscyplinarnego	ZI

Cel strategiczny: OPTYMALNY SYSTEM OPIEKI NAD RODZINĄ– zakładane rezultaty:

- Zmniejszenie liczby mieszkańców korzystających z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.
- Wzrost świadomości rodziców na temat odpowiedzialności za wychowanie dziecka oraz rozwój umiejętności zarządzania budżetem domowym.
- Rozwój form wsparcia dla rodzin najuboższych, w tym rodzin wielodzietnych.
- Rozwój oferty kulturalnej i sportowej dla dzieci i młodzieży.
- Objęcie różnymi formami opieki małych dzieci do 3 roku życia z terenu gminy.
- Wzrost świadomości mieszkańców na temat zagrożenia zjawiskiem przemocy w rodzinie.
- Ograniczenie liczby mieszkańców dotkniętych problemem przemocy w rodzinie.

IV CEL STRATEGICZNY

Integracja i reintegracja społeczna i zawodowa oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

Istotnym zadaniem jest integracja i reintegracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, pobudzanie i wspieranie aktywności osób niepełnosprawnych, starszych, bezrobotnych, uzależnionych, a także zapewnianie tym grupom dostępu do aktywnego uczestnictwa społecznego i kulturalnego w życiu społeczeństwa.

I CEL SZCZEGÓŁOWY

Integracja zawodowa osób bezrobotnych, łagodzenie skutków bezrobocia oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

Kierunki działań:

1. Monitorowanie sytuacji osób bezrobotnych i ich rodzin we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Wodzisławiu Śląskim.
2. Powołanie koordynatora ds. współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Wodzisławiu Śląskim.
3. Zatrudnianie w ramach robót publicznych, prac interwencyjnych, prac społecznie użytecznych, praktyk i staży we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Wodzisławiu Śląskim.
4. Opracowywanie i realizowanie projektów służących aktywizacji osób bezrobotnych, w szczególności kobiet, w tym projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej.
5. Prowadzenie analiz dotyczących efektywności, skuteczności oraz trafności udzielanej pomocy.
6. Podejmowanie działań pobudzających rozwój przedsiębiorczości mieszkańców, m.in. poprzez rozwijanie współpracy z Młodzieżowymi biurami Pracy.
7. Wzrost dostępu do lokali mieszkalnych dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością, w tym ofiar przemocy w rodzinie.

Wskaźniki monitorujące (roczne):	Źródło:
Udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	GUS/BDL
Liczba bezrobotnych, w tym liczba bezrobotnych kobiet, bezrobotnych długotrwale, bez wykształcenia średniego, poniżej 25 r.ż., powyżej 50 r.ż., niepełnosprawnych	PUP w Wodzisławiu Śląskim
Liczba osób uczestniczących w szkoleniach, stażach, pracach społecznie użytecznych	PUP w Wodzisławiu Śląskim
Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w rozumieniu przepisów o zatrudnieniu socjalnym, które zakończyły udział w projektach aktywizacyjnych	OPS OPS
Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	GUS/BDL
Liczba lokali mieszkalnych przeznaczonych dla grup zagrożonych bezdomnością, w tym ofiar przemocy w rodzinie	UG

II CEL SZCZEGÓŁOWY

Integracja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych, starszych i zależnych

Kierunki działań:

1. Rozpoznanie problemów występujących wśród osób starszych i niepełnosprawnych na terenie gminy.
2. Stworzenie możliwości do pełnej rehabilitacji leczniczej, psychologicznej i społecznej osób niepełnosprawnych i starszych.
3. Zwiększenie dostępności usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych, m.in. poprzez promocję wolontariatu.
4. Wsparcie dla osób starszych i chorych poprzez pomoc w tworzeniu warunków dla funkcjonowania stowarzyszenia działającego na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych i zależnych.
5. Współpraca z Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie likwidacji barier architektonicznych, w szczególności w obiektach użyteczności publicznej.
6. Utworzenie Dziennego Domu Pobytu dla osób starszych lub innej placówki świadczącej usługi na rzecz tej grupy społecznej.

7. Wspieranie działań sprzyjających solidarności międzypokoleniowej oraz tworzenie warunków do pobudzania aktywności osób starszych i niepełnosprawnych w społeczności lokalnej, m.in. poprzez organizowanie imprez lokalnych, kampanii informacyjnych, spotkań osób starszych z dziećmi i młodzieżą.

Wskaźniki monitorujące (roczne):	Źródło:
Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych	OPS
Liczba obiektów użyteczności publicznej ze zlikwidowanymi barierami architektonicznymi dla osób niepełnosprawnych	UG/OPS
Liczba inicjatyw skierowanych do osób starszych	OPS
Liczba osób starszych biorących udział w tych inicjatywach	OPS
Liczba seniorów działających w grupach samopomocowych, stowarzyszeniach i klubach	OPS/UG
Liczba inicjatyw skierowanych do osób niepełnosprawnych	OPS
Liczba osób niepełnosprawnych biorących udział w tych inicjatywach	UG/OPS
Czy utworzono Dzienny Dom Pobytu dla osób starszych lub inną placówkę świadczącą usługi na rzecz tej grupy społecznej? Tak/Nie	UG/OPS
Czy na terenie gminy istnieje stowarzyszenie działające na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych? Tak/Nie	UG/OPS

III CEL SZCZEGÓŁOWY

Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień

Kierunki działań:

1. Realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii.
2. Współpraca samorządu i jednostek samorządowych z placówkami oświatowymi oraz organizacjami społecznymi na rzecz prowadzenia kampanii edukacyjnych i profilaktycznych dla dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych, m.in. promujących zdrowy styl życia oraz alternatywne formy spędzania wolnego czasu.
3. Podjęcie działań mających na celu zwiększenie efektywności działalności Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
4. Organizowanie i finansowanie, we współpracy z placówkami leczenia uzależnień, różnych form pracy uzupełniającej proces terapeutyczny organizowanych poza podstawowym procesem leczenia.

5. Prowadzenie działań mających na celu nagłośnienie problemu narkomanii i innych uzależnień występujących na terenie gminy, m.in. poprzez prowadzenie kampanii informacyjnych, umieszczanie informacji w lokalnych mediach.

Wskaźniki monitorujące (roczne):	Źródło:
Liczba udzielonych porad specjalistycznych (terapeutycznych, psychologicznych)	GKRPA/OPS
Liczba wniosków skierowanych do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	GKRPA
Liczba przeprowadzonych programów profilaktycznych, konkursów, akcji edukacyjnych	GKRPA
Liczba uczestników programów profilaktycznych, konkursów, akcji edukacyjnych	GKRPA
Liczba ogólnopolskich kampanii, w których wzięła udział gmina	GKRPA

Cel strategiczny: INTEGRACJA I REINTEGRACJA SPOŁECZNA I ZAWODOWA ORAZ PRZECIWDZIAŁANIE WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU – zakładane rezultaty:

- Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych, w tym bezrobotnych kobiet oraz osób długotrwale bezrobotnych.
- Uszczelnienie systemu przyznawanych w ramach pomocy społecznej świadczeń finansowych.
- Rozwinięcie przedsiębiorczości wśród mieszkańców.
- Zapewnienie dostępu do lokali mieszkalnych dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością, w tym ofiar przemocy w rodzinie.
- Pobudzenie aktywności społecznej i zawodowej osób starszych, niepełnosprawnych i zależnych.
- Zmiana przekonań mieszkańców na temat przyzwolenia na nadużywanie alkoholu oraz świadomości mieszkańców o zagrożeniu związanym ze zjawiskiem narkomanii oraz innych uzależnień.
- Wzrost liczby mieszkańców prowadzących zdrowy tryb życia oraz aktywnie spędzających wolny czas.

8. Realizacja Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Mszana na lata 2014-2022

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Mszana na lata 2014-2022 nie stanowi zbioru zamkniętego, wraz z rozpoznawanymi potrzebami możliwe jest projektowanie nowych przedsięwzięć, będących odpowiedzią na aktualne wyzwania. W okresie czasu, który obejmuje Strategia, wdrażane i realizowane będą, w zależności od potrzeb, programy i projekty dotyczące poszczególnych obszarów problemów społecznych, między innymi wspierania osób niepełnosprawnych, aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, wspierania rodzin i dzieci, wzmocnienia istniejącego potencjału społecznego w gminie oraz integracji działań wszystkich instytucji.

Strategia jest dokumentem programującym życie społeczności lokalnej, dlatego też w sposób zamierzony została sformułowana na takim poziomie ogólności, aby była elastyczna i stwarzała możliwość dostosowywania realizowanych w oparciu o nią działań do zmieniających się zjawisk i problemów społecznych oraz zmian przepisów prawa, które wyznaczają obszary interwencji w polityce społecznej.

8.1. Monitoring i ewaluacja Strategii

Monitorowanie realizacji Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych planowane jest poprzez okresową ocenę stopnia osiągnięcia określonych kierunków priorytetowych i stopnia realizacji zaplanowanych przedsięwzięć. Za wykonywanie zbiorczych sprawozdań, gromadzenie i upowszechnianie zbiorczych danych z zakresu monitorowania stopnia realizacji Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych odpowiedzialny jest Zespół ds. Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Mszana. Zadaniem Zespołu jest nadzór nad wdrażaniem Strategii, koordynowanie działań związanych z realizacją Strategii oraz opracowywanie i zgłaszanie propozycji zmian, które należy wprowadzić w Strategii. Za realizację wyżej wymienionych działań największą odpowiedzialność przejmuje Ośrodek Pomocy Społecznej w Mszanie z racji przepisu ustawowego.

Proces monitoringu i ewaluacji Strategii wymaga powołania przez Wójta Gminy Mszana Zespołu Zadaniowego, w skład którego wchodzi osoby spośród przedstawicieli:

- Urzędu Gminy
- jednostek organizacyjnych,
- organizacji pozarządowych,
- Parafii,
- innych grup oraz instytucji orzekających na terenie gminy.

Do zadań Zespołu Zadaniowego będzie należało w szczególności:

- monitoring okresowy postępów osiągnięcia celów Strategii,
- gromadzenie i przetwarzanie informacji dotyczących wskaźników realizacji celów,
- inicjowanie i podejmowanie działań korygujących, w przypadku stwierdzenia odchyleń od zamierzonych celów.

Zakłada się, że dokument będzie poddawany aktualizacji w połowie okresu wdrażania. Za aktualizację Strategii odpowiedzialnym będzie Zespół Zadaniowy. Monitorowanie realizacji zadań Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych planowane jest poprzez składane co dwa lata przez Zespół sprawozdania z realizacji zadań wynikających z obowiązującej Strategii. Częstkowe sprawozdania, powinny być przekazywane do Wójta Gminy Mszana w drugim kwartale kolejnego roku realizacji strategii za dwa lata poprzednie.

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Mszana na lata 2014 – 2022 jest kontynuacją celów i zamierzeń stawianych w Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Mszana na lata 2006 – 2013.

Strategia obejmuje i stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów lokalnych i sięgania po środki zewnętrzne. To także możliwość wykorzystania posiadanych zasobów i rozwoju społecznego zmierzającego do poprawy jakości życia mieszkańców Gminy Mszana, pobudzenia mieszkańców do ich aktywności, wzmocnienia rodzin i uwrażliwienia na drugiego człowieka.

8.2. Źródła finansowania

Zakłada się, że źródłami finansowania lub współfinansowania przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w ramach Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Mszana na lata 2014-2022 będą: budżet Państwa, budżet Gminy Mszana, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła. Środki finansowe na realizację poszczególnych działań będą uwzględniane cyklicznie w rocznych planach budżetowych lub zaplanowane w wieloletniej prognozie finansowej.

9. Harmonogram Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Mszana na lata 2014-2022

I CEL STRATEGICZNY <u>Zintegrowana polityka społeczna</u>			
I CEL SZCZEGÓŁOWY <u>Zbudowanie sprawnego systemu polityki społecznej w gminie</u>			
Kierunki działań	Okres realizacji	Jednostka realizująca oraz partnerzy realizacji	Źródła finansowania
1. Prowadzenie systematycznego monitoringu problemów społecznych oraz analizy istniejących zasobów.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Ośrodek Pomocy Społecznej	Bez kosztów z Budżetu Gminy
2. Kontynuowanie działań w zakresie ustawicznego kształcenia kadr.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej, Gmina Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Placówki Oświatowe	Bez kosztów z Budżetu Gminy
3. Opracowywanie i realizowanie programów i projektów mających na celu rozwiązywanie problemów społecznych.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Ośrodek Pomocy Społecznej	Budżet Gminy, Fundusze strukturalne
4. Rozwijanie współpracy i integracji wszystkich instytucji działających w obszarze rozwiązywania problemów społecznych, m.in. poprzez spotkania oraz wymianę doświadczeń.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Ośrodek Pomocy Społecznej. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Placówki Oświatowe, Organizacje społeczne	Bez kosztów z Budżetu Gminy
5. Zwiększenie kadry specjalistów udzielających wsparcia rodzinom dysfunkcyjnym oraz osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Ośrodek Pomocy Społecznej	Budżet Gminy, Fundusze strukturalne
6. Powołanie Zespołu ds. Strategii odpowiedzialnego za koordynację wdrażania zapisów Strategii, prowadzenie monitoringu oraz ewaluacji.	Do 2016 roku	Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy	Bez kosztów z Budżetu Gminy

II CEL STRATEGICZNY Wzrost potencjału społecznego w gminie**I CEL SZCZEGÓŁOWY Rozwój kapitału społecznego mieszkańców**

Kierunki działań	Okres realizacji	Jednostka realizująca oraz partnerzy realizacji	Źródła finansowania
1. Informowanie mieszkańców na temat planowanych oraz prowadzonych działań poprzez umieszczanie treści dokumentów na stronach internetowych samorządu instytucji samorządowych i środkach masowego przekazu, a w szczególności prasie lokalnej.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej, Lokalne Media	Bez kosztów z Budżetu Gminy
2. Podejmowanie działań mających na celu pobudzenie aktywności społecznej mieszkańców i włączanie ich w rozwiązywanie lokalnych problemów, między innymi poprzez prowadzenie konsultacji społecznych, kampanii informacyjnych.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy	Bez kosztów z Budżetu Gminy
3. Podejmowanie działań mających na celu promowanie wolontariatu i pomocy sąsiedzkiej wśród mieszkańców, m.in. poprzez organizowanie akcji informacyjnych, spotkań, zacieśnianie współpracy z placówkami oświatowymi w tym zakresie.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy, Placówki Oświatowe, GOS, GOKiR	Budżet Gminy
4. Podejmowanie działań mających na celu wyłonienie lokalnych liderów społecznych.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy	Bez kosztów z Budżetu Gminy
5. Utworzenie Centrum Wolontariatu oraz powołanie jego koordynatora.	Do 2022 roku	Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej	Budżet Gminy, Fundusze strukturalne, środki pozabudżetowe
6. Realizacja Programu Współpracy Gminy Mszana z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej, Organizacje Społeczne	Budżet Gminy
7. Wspieranie tworzenia organizacji pozarządowych na terenie gminy, m.in. poprzez prowadzenie działalności informacyjnej na temat korzyści wynikających z powołania organizacji pozarządowych oraz procedury rejestracji takich organizacji.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy	Bez kosztów z Budżetu Gminy
8. Rozwój współpracy z grupami charytatywnymi/przykościelnymi, m.in. poprzez udzielanie wsparcia, organizowanie spotkań oraz realizowanie wspólnych projektów.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy, Grupy charytatywne/przykościelne	Budżet Gminy
9. Ustanowienie koordynatora odpowiedzialnego za rozwój współpracy instytucji z organizacjami pozarządowymi.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy	Bez kosztów z Budżetu Gminy
10. Nawiązanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi poza terenem gminy Mszana	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej	Bez kosztów z Budżetu Gminy

III CEL STRATEGICZNY Optimalny system opieki nad rodziną

I CEL SZCZEGÓŁOWY Rozwój systemu wsparcia dzieci i rodzin

Kierunki działań	Okres realizacji	Jednostka realizująca oraz partnerzy realizacji	Źródła finansowania
1. Realizacja Programu Wspierania Rodziny w Gminie Mszana na lata 2014-2016.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny, Placówki Oświatowe, Placówki Służby Zdrowia, Dzielnicowy gminy Mszana, Gminny Ośrodek Sportu, Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji, Gminna Biblioteka Publiczna	Budżet Gminy, Budżet Państwa, Fundusze strukturalne, środki pozabudżetowe
2. Podejmowanie działań mających na celu zwiększanie świadomości rodzicielskiej, zaangażowania rodziców w wychowywanie dzieci oraz rozwój umiejętności zarządzania budżetem domowym, m.in. poprzez rozwój poradnictwa specjalistycznego (mediator, psycholog, terapeuta rodzinny), prowadzenie pracy socjalnej, organizowanie kampanii informacyjnych i lokalnych akcji społecznych.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Organizacje Pozarządowe	Budżet Gminy
3. Realizacja programów dożywiania oraz wsparcia materialnego dla rodzin najuboższych.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Ośrodek Pomocy Społecznej, Placówki Oświatowe	Budżet Gminy, Budżet Państwa
4. Tworzenie i wspieranie programów wsparcia rodzin wielodzietnych zagrożonych dysfunkcjami społecznymi.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej, Organizacje Pozarządowe	Budżet Gminy, środki pozabudżetowe
5. Organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży poprzez rozwijanie oferty sportowej i kulturalnej.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodek Pomocy Społecznej, Placówki Oświatowe, Świetlice, Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji, Gminny Ośrodek Sportu, Gminna Biblioteka Publiczna, Kluby Sportowe	Budżet Gminy
6. Rozszerzenie zakresu działalności świetlicy środowiskowej w Połomi, by działaniami mogła objąć również młodzież, rodziców, osoby starsze i niepełnosprawne oraz utworzenie filii świetlicy w innych sołectwach.	Do 2022 roku	Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej	Budżet Gminy, Fundusze strukturalne, środki pozabudżetowe
7. Systematyczna współpraca Ośrodka Pomocy Społecznej z placówkami oświatowymi w celu bieżącej analizy sytuacji dzieci i młodzieży uczęszczającej do szkół oraz rozwijania współpracy z rodzicami.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Ośrodek Pomocy Społecznej, Placówki Oświatowe	Bez kosztów z Budżetu Gminy

8. Poprawa komunikacji publicznej (autobusowej) między sołectwami.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Urząd Gminy, prywatni przedsiębiorcy	Budżet Gminy
9. Organizacja różnych form opieki nad małymi dziećmi do 3 roku życia (żłobek, kluby dziecięce, profesjonalnie przygotowane opiekunki).	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej, osoby prywatne	Budżet Państwa, Budżet Gminy, Fundusze strukturalne, środki pozabudżetowe

III CEL STRATEGICZNY Optymalny system opieki nad rodziną

II CEL SZCZEGÓŁOWY Przeciwdziałanie dysfunkcjom społecznym

Kierunki działań	Okres realizacji	Jednostka realizująca oraz partnerzy realizacji	Źródła finansowania
1. Realizacja Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Mszana na lata 2013-2017.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny, Placówki Oświatowe, Placówki Służby Zdrowia, Policja, Sąd Rodzinny, Kuratorzy Sądowi, Instytucje Kościelne, Organizacje Pozarządowe	Budżet Gminy, Programy Rządowe, Środki własne instytucji i organizacji, dodatkowe środki
2. Prowadzenie działań mających na celu zwiększenie świadomości wszystkich mieszkańców na temat zagrożenia zjawiskiem wykluczenia społecznego, m. in. poprzez prowadzenie regularnych kampanii informacyjnych, organizowanie spotkań wiejskich itp.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół Interdyscyplinarny, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Placówki Oświatowe, Organizacje Społeczne, Dzielnicowy Gminy Mszana	Budżet Gminy

IV CEL STRATEGICZNY Integracja i reintegracja społeczna i zawodowa oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

I CEL SZCZEGÓŁOWY Integracja zawodowa osób bezrobotnych, łagodzenie skutków bezrobocia oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

Kierunki działań	Okres realizacji	Jednostka realizująca oraz partnerzy realizacji	Źródła finansowania
1. Monitorowanie sytuacji osób bezrobotnych i ich rodzin we współpracy z PUP w Wodzisławiu Śląskim.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy w Wodzisławiu Śląskim	Budżet Gminy, Fundusz Pracy
2. Powołanie koordynatora ds. współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Wodzisławiu Śląskim	Do 2022 roku	Ośrodek Pomocy Społecznej	Bez kosztów z Budżetu Gminy
3. Zatrudnianie w ramach robót publicznych, prac interwencyjnych, prac społecznie użytecznych, praktyk i staży we współpracy z PUP w Wodzisławiu Śląskim.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy w Wodzisławiu Śląskim Pracodawcy, Placówki Oświatowe	Fundusze strukturalne, Fundusz Pracy
4. Opracowywanie i realizowanie projektów służących aktywizacji osób bezrobotnych, szczególnie kobiet, w tym projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy w Wodzisławiu Śląskim, Organizacje Pozarządowe, Pracodawcy	Budżet Gminy, Fundusze strukturalne
5. Prowadzenie analiz dotyczących efektywności, skuteczności oraz trafności udzielanej pomocy	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Ośrodek Pomocy Społecznej	Bez kosztów z Budżetu Gminy
6. Podejmowanie działań pobudzających rozwój przedsiębiorczości mieszkańców, m.in. poprzez rozwijanie współpracy z Młodzieżowymi biurami Pracy.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Ośrodek Pomocy Społecznej, Młodzieżowe Biura Pracy	Budżet Gminy
8. Wzrost dostępu do lokali mieszkalnych dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością, w tym ofiar przemocy w rodzinie.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej	Budżet Gminy

IV CEL STRATEGICZNY Integracja i reintegracja społeczna i zawodowa oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu**II CEL SZCZEGÓŁOWY Integracja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych, starszych i zależnych**

Kierunki działań	Okres realizacji	Jednostka realizująca Oraz partnerzy realizacji	Źródła finansowania
1. Rozpoznanie problemów występujących wśród osób starszych i niepełnosprawnych na terenie gminy.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Ośrodek Pomocy Społecznej	Budżet Gminy
2. Stworzenie możliwości do pełnej rehabilitacji leczniczej, psychologicznej i społecznej osób niepełnosprawnych i starszych.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Ośrodek Pomocy Społecznej, Placówki Służby Zdrowia	Budżet Gminy
3. Zwiększenie dostępności usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych, m.in. poprzez promocję wolontariatu.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Ośrodek Pomocy Społecznej, Placówki Oświatowe	Budżet Gminy
4. Wsparcie dla osób starszych i chorych poprzez pomoc w tworzeniu warunków dla funkcjonowania stowarzyszenia działającego na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych i zależnych.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy, Organizacje Pozarządowe	Budżet Gminy, Fundusze strukturalne, Środki pozabudżetowe
5. Współpraca z Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie likwidacji barier funkcjonalnych, w szczególności w obiektach użyteczności publicznej.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	PFRON, Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej, PCPR, Placówki Oświatowe, Placówki Służby Zdrowia	PFRON, Budżet Gminy, Fundusze strukturalne, środki prywatne
6. Utworzenie Dziennego Domu Pobytu dla osób starszych lub innej placówki świadczącej usługi na rzecz tej grupy społecznej.	Do 2022 roku	Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy	Budżet Gminy
7. Wspieranie działań sprzyjających solidarności międzypokoleniowej oraz tworzenie warunków do pobudzania aktywności osób starszych i niepełnosprawnych w społeczności lokalnej, m.in. poprzez organizowanie imprez lokalnych, kampanii informacyjnych, spotkań osób starszych z dziećmi i młodzieżą.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej, Placówki Oświatowe	Budżet Gminy

IV CEL STRATEGICZNY Integracja i reintegracja społeczna i zawodowa oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu**III CEL SZCZEGÓŁOWY Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień**

Kierunki działań	Okres realizacji	Jednostka realizująca oraz partnerzy realizacji	Źródła finansowania
1. Realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół Interdyscyplinarny, Placówki Oświatowe, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminny Ośrodek Sportu, Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji, Kluby Sportowe	Budżet Gminy
2. Współpraca samorządu i jednostek samorządowych z placówkami oświatowymi oraz organizacjami społecznymi na rzecz prowadzenia kampanii edukacyjnych i profilaktycznych dla dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych, m.in. promujących zdrowy styl życia oraz alternatywne formy spędzania wolnego czasu.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Placówki Oświatowe, Gminny Ośrodek Sportu, Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji, Kluby Sportowe	Budżet Gminy
3. Podjęcie działań mających na celu zwiększenie efektywności działalności Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej	Budżet Gminy
4. Organizowanie i finansowanie we współpracy z placówkami leczenia uzależnień różnych form pracy uzupełniającej proces terapeutyczny organizowanych poza podstawowym procesem leczenia	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodek Pomocy Społecznej	Budżet Gminy
5. Prowadzenie działań mających na celu nagłośnienie problemu narkomanii oraz innych uzależnień występujących na terenie gminy, m.in. poprzez prowadzenie kampanii informacyjnych oraz umieszczanie informacji w lokalnych mediach.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodek Pomocy Społecznej, Placówki Oświatowe, Lokalne media	Budżet Gminy